

56. заседание

Вторникъ, 1 априлъ 1924 година

(Открито отъ подпредседателя д-ръ Б. Вазовъ, въ 15 ч. 45 м.)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля г. секретаря да протърси по списъка присъстваващите г. г. народни представители.

Секретарь Т. Кожухаровъ (д. ст.): (Прочита списъка. Отъ заседанието сж отсъствували следните народни представители: Алиевъ Афузъ Садъкъ, Ангеловъ Иванъ, Баралиевъ Христо, Беровъ Добри, Возвелиевъ Константинъ, Бошняковъ Димитъръ, Бояджиевъ Хасанъ-ефенди Буровъ Атанасъ, Велиновъ Тончо, Ганчевъ Йорданъ, Георгиевъ Ванко, Георгиевъ Додю, Геровъ д-ръ Борисъ, Горбановъ Иванъ, Гочевъ Стефанъ, Грозевъ Иванъ, Гургутски Рангелъ, Ивановъ Пани, Кабагчиевъ Христо, Калчевъ Панайотъ Тинчевъ, Караджовъ д-ръ Илия, Картунковъ Андрей, Колевъ Михаилъ Моневъ, Колушевъ д-ръ Недѣлко, Кръстевъ Захари, Кънчевъ Кънчо, Маджаровъ Атанасъ, Мадовъ Константинъ Георгиевъ, Маждраковъ Тодоръ, Мангърговъ Димитъръ, Марковъ Михо, Марковъ Никола, Марулевъ Иосифъ, Милановъ д-ръ Кънчо, Митовъ Генко, Михайловъ Христо, Молловъ Владимиръ, Мочуровъ Велико, Найденовъ Петко, Недѣлковъ Лачо, Нейчевъ Адамъ, Нешковъ Георги, Николовъ Върбанъ, п. Николовъ Маринъ, Пенчевъ Петъръ, Петриня Николай, Петровъ Борисъ, Петровъ Иванъ, Петровъ Койчо, Поповъ Георги, Поповъ Проданъ, Продановъ Господинъ, Разсукановъ Петко, Симеоновъ Иванъ, Славейковъ Христо, Славковъ Христо, Славовъ Йорданъ, Славовъ Крумъ, Стефановъ Велико, Стефановъ Петъръ, Стоилковъ Таско, Стойчевъ Пендю, Стояновъ Станчо, Тарашмановъ Никола, Терзиевъ Господинъ, Тодоровъ Грую, Тодоровъ Димитъръ, Топаловъ Недѣлко, Тотковъ Ванчо, Урумовъ Апостолъ, Храновъ Методи, Хрелопановъ Иванъ, Христовъ Александъръ, Чакърговъ Стефанъ, Черносковъ Георги, Чирпанлиевъ д-ръ Никола, Чолаковъ Стефанъ, Юртовъ Георги и Яневъ Димитъръ)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Понеже присъствуватъ повече отъ законното число народни представители, отварямъ заседанието. Председателството е разрешило отпущкъ на следните г. г. народни представители:

На г. Кънчо Кънчевъ — 2 дни;
На г. Миланъ Минковъ — 2 дни;
На г. Иванъ Грозевъ — 5 дни;
На г. Владимиръ Молловъ — 14 дни, поради замѣнаване за Съвета на междупарламентарния съюзъ въ Базелъ;
На г. Господинъ Терзиевъ — 5 дни;
На г. Атанасъ Камшевъ — 15 дни;
На г. Иванъ Ангеловъ — 7 дни;
На г. Йорданъ Славовъ — 5 дни;
На г. Рангелъ Гургутски — 6 дни;
На г. Петко Разсукановъ — 1 день;
На г. Андрей Картунковъ — 5 дни;
На г. Димитъръ Минайковъ — 1 день;
На г. Никола Тарашмановъ — 5 дни;
На г. Велико Мочуровъ — 2 дни.

Народниятъ представителъ г. Панайотъ Калчевъ иска 10-дневенъ отпущкъ по важни домашни причини. Понеже се е ползувалъ вече съ 12 дни отпущкъ, исканиятъ 10-дневенъ отпущкъ надминава 20-тъ дни, които председателството може да разрешава, затова ще трѣбва да питамъ г. г. народните представители. Които отъ васъ сж съгласни да се разреши на г. Панайотъ Калчевъ 10 дни отпущкъ по важни домашни причини, моля, да вдигнатъ рѣка. Меншество, Събранието не разрешава.

Христо Пуневъ (с. д.): Какъ не разрешава?

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Единъ отъ колегите иска 10 дни отпущкъ по важни домашни причини. Той е вземалъ досега 12 дни отпущкъ. Споредъ правилника, председателството може да му разреши всичко 20 дни. Касае се значи за 2 дни. Ще повтора гласуването. Моля ония отъ васъ, които сж съгласни да се разреши на народния представителъ г. Панайотъ Калчевъ 10 дни отпущкъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието разрешава.

Сжщо народниятъ представителъ г. Тодоръ Маждраковъ, който се е ползувалъ съ 18 дни отпущкъ, моли да му се разреши още 5 дни отпущкъ по важни домашни причини. Моля ония отъ васъ, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието разрешава.

Сжщо и народниятъ представителъ г. Проданъ Поповъ, който се е ползувалъ досега съ 19 дни отпущкъ, моли да му се разреши 5-дневенъ отпущкъ по важни домашни причини. Моля ония отъ васъ, които сж съгласни да му се разреши исканиятъ отпущкъ, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието разрешава.

Постъпило е питане отъ горноорѣховския народенъ представителъ г. Хараламби Стояновъ. Той пита: (Чете) „Смѣта ли г. министърътъ на правосѣдието, че трѣбва да бъде освободенъ отъ затвора народниятъ представителъ Христо Кабагчиевъ, за да упражни депутатския си мандатъ, и кога ще бъде завършено следственото дѣло противъ него, за да се види той и централниятъ комитетъ на Българската комунистическа партия сж ли виновни за последвалото следъ 12 септемврий въстание или то бѣше предизвикано отъ правителството съ инсигурираня отъ него шаггажъ за получени „положителни“ сведения, че комунистите готвѣли въстание за 16 септемврий, съ целъ да бъде унищожена Българската комунистическа партия?“

Отъ това питане ще се изпрати прѣписъ на г. министра, за да отговори.

Постъпило е питане отъ народния представителъ г. Петко Петковъ относно свободата на събранията. Г. Петковъ изброява, че събранията въ нѣкои пунктове не сж били разрешени и пита г. министра на вътрешните работи какви мѣрки е вземалъ по това.

И това питане сжщо ще се изпрати въ прѣписъ на г. министра, за да отговори.

Постъпило е питане отъ г. г. народните представители д-ръ Никола Сакаровъ, д-ръ Никола Максимовъ, Тодоръ Страшимировъ и г. Димитъръ Кандушковъ до г. министра на вътрешните работи. Това питане се отнася до конференцията, която е свикало временното управително тѣло на партията на труда. Пита се: по чие нареждане събранието, което тѣло да стане, не било разрешено, възъ основа на кой законъ е станало това — въ тази смисълъ.

И това питане ще се изпрати въ прѣписъ на г. министра, за да отговори.

Постъпило е питане отъ кулския народенъ представителъ г. Георги Косовски до г. министра на вътрешните работи и народното здраве.

М. Деляновъ (з): Трѣбва една специална сесия, за да се отговаря на питанията!

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Питането се отнася до нѣкаква случка съ Мико Младеновъ, бившъ кулски околийски началникъ.

И това питане ще се изпрати въ прѣписъ на г. министра, за да отговори.

Постъпили сж следнитѣ законопроекта:

Отъ Министерството на финанситѣ — законопроектъ за измѣнение закона за данъка върху общия доходъ и Отъ Министерството на войната — законопроектъ за признаване Военното на Негово Величество училище за Висше специално учебно заведение.

Преди да пристъпимъ къмъ дневния редъ, г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве ще отговори на питането на народния представител г. Тодоръ Страшимировъ.

Има думата г. Тодоръ Страшимировъ, за да развие своето питане.

Т. Страшимировъ (к): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! На 17 мартъ т. г. отправихъ до г. министъра на вътрешнитѣ работи следното питане: (Чете) „Г. министре! За 16 т. м. въ 10 ч. преди обѣдъ въ театръ „Ренесансъ“ тукъ въ София, бѣ свикано публично събрание отъ партията на труда — Софийска организация, на тема: „Въ защита партията на труда“. На определеното време се бѣ стекълъ многочисленъ народъ на труда предъ театръ „Ренесансъ“, обаче, агенти на полицията не позволиха да се състои събранието. Съобщаватъ и отъ градоветѣ Русе и Татаръ-Пазарджикъ, че и тамъ събранята отъ името на мѣстнитѣ организации на партията на труда не сж били позволени. Въ Русе отицаното събрание е било разрешено, както е бивало на единъ пътъ и по-рано, но въ последния моментъ полицията не е позволила то да се състои, по мотиви, че висши държавни интереси сж диктували запрещението. Съгласно чл. 82 отъ конституцията, събранята на българскитѣ граждани сж свободни, безъ да е необходимо за тѣхъ да се иска предварително разрешение. Вие не единъ пътъ сте заявявали, че действително подведомственитѣ Ви органи не сж препятствували на гражданитѣ да се събиратъ на публични или организационни събрания, че последнитѣ сж свободни, а оплакванята неоснователни. Поради новитѣ безспорни факти Ви питаме: 1) Кой е далъ нареждане за непуволяване на събранието въ театръ „Ренесансъ“? Сжщо и тия въ Русе и Татаръ-Пазарджикъ. 2) Ако такова нареждане не е дадено, какви мѣрки сте взели, за да се накажатъ виновнитѣ въ случая органи на властта и за гарантиране осветенитѣ отъ конституцията свободи на гражданитѣ?“

Г. г. народни представители! Азъ бѣхъ отправилъ и по-рано питане за редъ събития отъ подобенъ родъ. Г. министърътъ на вътрешнитѣ работи бѣше отговорилъ, че собствено онова, което азъ изнасямъ въ моето питане, не отговаря на истината. Азъ тогава му възразихъ, по силата на онова право, което народниятъ представител има, да отговори, дали е доволенъ или не е доволенъ отъ отговора на даденъ министъръ, въ случая на министъра на вътрешнитѣ работи — че неговиятъ отговоръ е едно прѣмо отказване на факти, които не могатъ да се оспорватъ. Вѣрно е, че тѣзи факти не бѣха непосредствено предъ нашитѣ очи, тукъ, за да мога конкретно да кажа: вие този фактъ не можете да го оспорите, защото азъ бѣхъ непосредственъ свидетелъ на тази работа. Обаче азъ знаехъ, имахъ положителни данни, че всичко онова, което се изнасяше въ питането ми по отношение на Варна, Дуница, Ямболъ, Айтосъ и т. н., отговаряше напълно на действителността. Но г. министърътъ отговори, че еди-къде си събранята били разрешени, напр., въ Шуменъ, за който градъ азъ, когато развивахъ питането си, не подчертавахъ, че събранието не е било разрешено. Г. министърътъ се задоволи съ едно формално отказване на онова, което изнасихъ, като казваше, че изнесенитѣ данни не отговарятъ на истината и че само твърдението, което той поддържа, отговаря на истината. Но, г. министре и г. г. народни представители, днесъ въ това си питане изнасямъ фактъ, на който бѣхъ непосредственъ свидетелъ, както и много отъ софийскитѣ граждани, а именно факта, че свиканото отъ тукашната организация на партията на труда събрание на 16 мартъ 1924 г. бѣше разгонено отъ полицейски агенти. Азъ самъ непосредствено видѣхъ разгонването на тази публика, която се бѣше събрала въ хиляденъ брой предъ театръ „Ренесансъ“. Едновременно съ това, което ставаше тукъ, въ София, предъ нашитѣ очи, дойде известие за Русе, дойде известие и за Татаръ-Пазарджикъ. Тамъ, безспорно, азъ не можехъ да бъда, защото човѣкъ не може да бѣде едновременно на две мѣста, обаче изнесеното въ печата въ вестникитѣ, отговаря на истината. Може би въ последствие, другъ денъ, да е имало нѣкое събрание тамъ и може би г. министърътъ ще отговори пакъ

по сжщия начинъ, какво фактически тамъ събрания сж ставали. Вѣрно е, че въ Русе преди това събрание, за което азъ правихъ питане, сж станали едно-две събрания отъ името на партията на труда. Но затуй съ разрешението на тия събрания г. министърътъ на вътрешнитѣ работи не би могълъ да се оправдава, не би могълъ да посочи тѣхъ като факти, които оборватъ питането, защото питането се отнася за единъ конкретенъ фактъ — за едно единично неразрешение на събрание въ Русе; това питане се отнася до единъ неоспоримъ фактъ въ София; то се отнася и до Пазарджикъ. Но веднага следъ туй имахме вече система на отказване отъ властитѣ — мѣстни и тукашни — разрешения за събрания, устроивани отъ името на партията на труда, а днесъ вече, както чухте отъ г. председателя, азъ отправихъ питане отъ името на четирмата мои другари, че публичното събрание, по новодъ конференцията, която свика временното управително тѣло на партията на труда, сжщо бѣше разгонено отъ полицейски агенти. Не само туй, но и следъ разгонването полицейскитѣ агенти поставиха една цензура за хода на самата конференция. На втория денъ, 31 мартъ, конференцията стана въ присъствието на полицията, съ прегледъ на пълномощията, съ списъкъ, който полицията взема, и съ точно определение на два-три часа, въ които конференцията трѣбва да свърши. По това ще бѣде предметъ на другото питане, което, може би, ще бѣде сложено скоро на дневенъ редъ.

Но, г. г. народни представители, всичката работа е много открита. Туй не може да бѣде оспорвано. Азъ питамъ г. министъра, питамъ и г. г. народнитѣ представители: въ името на какво, въ името на какви висши държавни интереси — тѣй както е било отговорено отъ властитѣ въ Русе — се запрещава събранята на една легална, на една законна партия, каквато представлява партията на трудящия се свѣтъ въ България?

Н. Немилевъ (д. ст): Една незаконна партия не може да иска да прави събрания.

Т. Страшимировъ (к): По силата на какво организиратъ на властта разпръснаха хилядния народъ на труда предъ театръ „Ренесансъ“, който се събра да чуе своитѣ представители? Това сж върховни беззакония, това е отнемане елементарнитѣ права на гражданина, това е отъ друга страна поставяне отъ страна на властта маса свѣтъ действително вънъ отъ законитѣ, което ще рече, че представителитѣ на властта е действително стѣпкалъ законитѣ и е вънъ отъ закона. И азъ съмъ въ правото си отъ името на цѣла работническа България въ села и градове да протестирамъ за туй върховно беззаконие, което се прави отъ организиратъ на властта.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! За да стане събрание въ Пазарджикъ, не е искано никакво разрешение и, следователно, да се запрещава събрание тамъ не е имало мѣсто. Събрание въ Русе е искано да стане; разрешено е, но защо не е станало, азъ не зная. Събрание въ София е разрешено да стане, обаче властта е помолила инициаторитѣ да отложатъ за малко време своето събрание, защото полицията е имала неопровержими сведения, какво тѣзи, които устройха студентскитѣ вълнения на 14 мартъ, сж искали да използватъ събранието на Коммунистическата партия на 16. Инициаторитѣ не сж искали да отложатъ това събрание; тогава властта се е намѣсила и ги е заставила да го отложатъ. Предвидлива власт, която е длъжна да залази реда, трѣбва да предвиди и да не дава възможностъ и основания да ставатъ смутове, а не когато станатъ смутоветѣ, да иде да ги усмирява и да се изпречва предъ револверитѣ на коммуниститѣ. Ако представителитѣ на Коммунистическата партия, които искаха да устроятъ своето събрание, бѣха го позабавили малко, отъ това не цѣха да пострадатъ тѣхнитѣ интереси.

Г. Страшимировъ твърде много се позовава на конституцията. Но той не е да не знае, че има неопровержими данни и документи, какво Коммунистическата партия е задължена срещу онова, което ѝ се плаща, да влиза въ Парламента и въ държавнитѣ учреждения, за да разрушава парламентаризма и конституционнитѣ сво-

боди. Ето защо азъ Ви моля, г. Страшимировъ, при други случаи, да бъдете така добри, поне да не качите тази конституция, която вие имате длъжността да разрушавате.

Разрешение за устройване на събрания нѣма нужда да се иска. И никой не ви кара да искате разрешение за събрания. Въ бъдеще, като си правите събрания, недейте иска разрешение. И досега Вие можахте да си правите събрания; доказателство — самъ Вие въ Варна си устройхте събрание, на което сте говорили, че днешното правителство нѣма друга задача, освенъ да потъква конституцията, която вие, повтарямъ, имате задълженнето да разрушавате; че днешното правителство потъква свободитѣ на българскитѣ граждани, че то избило безчетно число хора отъ Комунистическата партия и купъ други палепости и невѣрности, и властта не ви е попречила да изговорите всички тѣзи безбройни лъжи. (Ржкоплѣскане отъ сговориститѣ)

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Страшимировъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

Т. Сташимировъ (к): Азъ не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра.

С. Василевъ (д. сг): Стига съ тия питання! Ежедневно вършите това!

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има правилникъ, г. Василевъ!

С. Василевъ (д. сг): Имаме да разгнеждаме маса законопроекти.

Т. Страшимировъ (к): Азъ не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра на вътрешнитѣ работи, поради обстоятелството, че той не опроверга даннитѣ, които азъ изнесохъ въ Парламента. Той не опроверга обстоятелството, че действително въ Татаръ-Пазарджикъ събраниято не е било позволено. Той каза, че не било искано разрешение, а самъ накрая въ своитѣ обяснения твърди, че, изобщо, разрешение българскитѣ граждани не е длъженъ да иска, когато свиква гражданитѣ на събрание. Вѣрно е туй обстоятелство, което той подчерта; вѣрно е, че туй обстоятелство е подчертано ясно и въ българската конституция. Обаче, г. г. народни представители, фактътъ е, че полицията по никой начинъ не позволява да ставатъ събрания, а още повече когато нѣма разрешение. Очевидно е, прочее, че разрешение е трѣбвало да се иска. Фактически всичкитѣ мѣстни органи на властта задължаватъ партийнитѣ хора да искатъ разрешение.

Що се отнася до Русе, той казва, че разрешение е било дадено за събраниято, но не му е известно защо събраниято не е станало. Ние му съобщихме въ питането защо събраниято не е станало, ако това не му е известно. Азъ Ви съобщихъ, г. министре, че туй събрание не е станало, защото Вашитѣ органи не сж дозволили. Вие какви мѣрши вземахте, за да накажете тия органи на властта, които не сж дозволили да стане разрешеното събрание?

Вие говорихте и за събраниято въ София. Азъ бѣхъ тамъ и отъ Вашитѣ агенти не се казаха такива нѣща, че събраниято се разрешава за други пътъ. Но позволете ми, да ви кажа, г. г. народни представители, че една власт, която иска действително да упражни тероръ, да упражни нисшлие, тя винаги може да намѣри мотиви, по силата на които да може да моли въ даденъ случай управителното тѣло на партията да отложи събраниято подъ такъвъ или онакъвъ мотивъ, но тия мотиви вие не можете да ги оправдаете по никакъвъ начинъ.

Що се отнася до факта, за който г. министрътъ на вътрешнитѣ работи говори, а именно, за моето събрание въ Варна, нека ви съобща, г. г. народни представители, че и въ Варна докато азъ се добрахъ до трибунала, докато азъ се добрахъ до състояването на събраниято, трѣбваше, действително, да депозирамъ заявление съ мой подписъ въ смисълъ, че азъ гарантирамъ това събрание; но само туй не бѣше достатъчно — градоначалникътъ поиска наредъ съ моя подписъ още и подписитѣ на трима души, които да бждатъ познати нему граждани и т. н., и следъ туй ние се добрахме до туй разрешение. Следъ разрешението бѣхъ предупреденъ вечерта отъ общинския управителъ, че нѣма да станатъ смутове

и демонстрации, поради което той се двоумѣше за даденото вече разрешение.

Що се отнася, г. г. народни представители, до намеритѣ, че азъ не съмъ ималъ моралното право да говоря за конституцията, ще кажа, че тукъ всѣки народенъ представител отъ името на българския народъ има право да изтъква всичкитѣ нарушения, които се вършатъ отъ властницитѣ върху тая конституция.

Що се отнася до туй, че имало нѣкакво плащане за нашата роля да тжичемъ или разрушаваме конституцията, заради това, г. г. народни представители, г. министрътъ на вътрешнитѣ работи имаше възможност да изнесе доказателства, но случаятъ днесъ ми позволява да ви кажа, че вие и за унищожението на Българската комунистическа партия нѣмате абсолютно никакви доказателства.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министрътъ на вътрешнитѣ работи ще отговори на питането на г. Пастуховъ.

Има думата народниятъ представител г. Кръстю Пастуховъ.

К. Пастуховъ (с. д): Г. г. народни представители! Моето питане се отнася до причинитѣ, които сж заставили правителството да разтури Софийската общинска седмочленна комисия, като уволни нейния председател и нѣкои други членове, като ги замѣсти съ други лица. Понеже назначението на председателя на тая комисия става отъ Министерския съветъ, азъ бѣхъ желалъ, што на моето питане да даде отговоръ г. министръ-председателътъ, като представителъ на правителството, и понеже въпросътъ се отнася и до политиката на самоуправлението; но понеже той не се явява, азъ приемамъ да подула отговоръ и отъ г. министра на вътрешнитѣ работи.

Обаждатъ се: Той е тукъ!

Министръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Азъ съмъ тукъ — азъ съмъ най-редовниятъ. (Смѣхъ)

К. Пастуховъ (с. д): Азъ не Ви забелѣвахъ. Въ всѣки случай азъ съмъ заблуденъ отъ това, че г. министрътъ на вътрешнитѣ работи желае да отговори на питането ми и не обърнахъ внимание кои отъ г. г. министритѣ присѣтствуватъ — но това не е важно.

По силата на закона, който гласува дружбащата Камара, нанесе се единъ голѣмъ ударъ върху самоуправлението, специално на Софийската община, тѣй като се даде право на правителството да си назначава лица, които да управляватъ общинскитѣ работи. Обаче още по-голѣмъ ударъ се нанася на това самоуправление, ако централната власт, която има права по закона, пожелае да ги упражнява по такъвъ начинъ, што върху нея да падне подозрението, че не действува справедливо, а се ръководи отъ едностранчиви съображения по избора на лицата, или при уволнението на лицата. Заради това азъ не смѣтамъ, че отговорътъ би билъ задоволителенъ и отговарящъ на текста на закона, ако ми се възрази, че възъ основа на закона правителството има право да назначи които лица нему сж удобни въ седмочленната комисия. Азъ стоя на мнението, че правителството, за да избѣгне какъвто и да било упрекъ и за да се дадатъ доказателства, че съ това право нѣма да се злоупотребява флангрантно, а ще се държи смѣтка и за настроенята въ обществото, ще избере единъ другъ мащабъ, който да отговаря на справедливостта и по-малко да възбужда общественото негодувание. Съ други думи, нѣма друго мѣрши, освенъ както при назначаването на селско-общинскитѣ комисии, тѣй и при тази комисия да се държи смѣтка за сжществувашитѣ политически течения и въ никой случай да не се оставя, што управлението да премине въ ръцетѣ само на хора отъ една политическа групировка, понеже въ никой лункътъ, а особено въ София нѣма партия, която да има абсолютно болшинство. По свое мѣрши, правителството трѣбва да създаде и въ органиитѣ на властта единъ видъ пропорционално застъпничество, доколкуто това е възможно, за да се намалятъ търканията и несправедливоститѣ, които въобще е създавалъ законътъ, като е суспендиралъ правата на самоуправление на общината. Да се повръщаме къмъ старото състояние на мажоритарната система, когато всички членове на общинския съветъ обезателно трѣбваше да изхождатъ отъ

правителствената партия и когато нашите управници живяха съ убеждението, че представителите на общините бивало да бъдат в непрекъснат контакт с правителството, за да могат да приложат по-добре неговата политика, съ тази практика — партизанска, отровна — която е дала крайно плачевни резултати в нашия живот, която е разнебитила общинското ни управление и която е дала място на много гешефти и злоупотребления, трябва да се скъса. И аз не разбирам платформата на една политика на новото време, ако тя иска да ни повърне назад и ако по недостъгледане, по увлечение, или по каприз, или по каквито и да било други причини се остави впечатление при избора на лицата да се повръщаме към старите методи на управление.

Ето защо отправих питането си към правителството, толкова повече като вървам, какво и то няма да отрече, че председателът на седмочленната комисия г. Площакков, както и неговите помощници, са хора безукоризнено, честни и са останали от началото и досега верни на своята служба, не са се увлели в партизанство, а са дали доказателства, че предпочитат защитата на обществените интереси пред личните и партийните. Аз съм готов да отгегля питането си, ако изотдалеч дори ми се направи намек, че председателят на седмочленната комисия е уличен във фаворизиране и във оцеляване съзнателно общинските интереси, във подкупничество, покровителстване на аферисти, на гешефти — това, което б'е обикновено явление през управлението на много бивши режими. Нищо подобно няма. Напротив, когато след нашето излизане от властта г. Площакков, от лоялност и за да даде доказателства, че не държи на службата си, поднесе своята оставка, правителството и специално г. министърът на вътрешните работи, който делегат е, му заяви, че оставката му няма да се приеме до произвеждането на изборите и че са доволни от неговата безукоризнена дейтелност и желаят, што той да я продължи и занаят. Шо се случи, питам аз, от един месец насам, та стана нужда да се разтури седмочленната комисия? И то как да се разтури? Да излъже председателят на комисията Площакков, да излъжат другите членове, които са социалдемократи, да излъже г. Наследников, който е радикал от крилото на дисидентите, т. е. на центробъжните сили, да излъже и г. Здравков, който минава за приятел на демократическите центробъжни сили, и да се преназначат всички лица от стария състав, както и да се допълнят съ други лица, които принадлежат на Демократическия съговор. Аз намирам, че това за днешно време е един обществен скандал, тъй като не трябва да се дават доказателства от главата, че некаме да открием курсъ на едно партизанско управление.

Х. Димитров (з): Понеже се откри против тях.

К. Пастухов (с. д.): Не ме интересува въпросът, дали инициативата за това излиза от самото правителство. Готов съм да приема дори, че въ намъренията на г. Цанков или на г. Русевъ не е стояло желанието непременно да се освободят от г. Площакков и да го заместят съ свои нови приятели. Допущам най-лесно за правителството — че то е било повлияно, натиснато от нови партизани сговористи, които имат решение още през м. ноември да се разтури седмочленната комисия и да се заместни съ лица, които т'б покажат. Види се, тогава не са могли да го постигнат, а изборите се отложиха, така че не стана толкова належаща нужда да се смени комисията и да се заместни съ други лица. Днес, обаче, очакваме или ни увърват, че изборите ще станат към 1 юни и, следователно, явила се е партийна нужда, според мене, ако не и лични апетити, да се смени комисията и да се заместни съ лица, които ще управляват общината и ще имат за задача да подготвят общинските избори. Към това заключение ме навеждат и партийните работи, които станали във последно време у нас, а именно нуждата преди всичко да се сплотят известни групи въ една партия. И естествено правителството, което е почувствувало тази нужда, иска да направи концесия на своите нови политически приятели, да получи тяхната подкрепа, за да му отвърнат съ усърдието да закръпят чрез властта новото общинско управление, като спечелят общинските избори. Това не е нищо друго, освен един поврат назад към унищожаване на общинското самоуправление и към повръщане

режима на мажоритарната система. Правителството няма никакви основателни причини да уважава мотивите, лични или партийни, на лица, които искат самостоятелно да завземат общината. Това е една слабост от негова страна, на която слабост са плащали данъкт мозина, които са стояли на онзи място преди него и които са смътнали, че трябва да се разтурят общините, за да се организират изборите, и за тая цел са почвали най-първо съ Софийската община. Тя е била една от най-нещастните общини; рядко са минали правителства, без да я разтурят — аз не мога да си спомня такива. Само въ мое време ние оставихме Софийската община да функционира въ оня състав, въ който я заварихме, и не посегнахме нито на кметство, нито на съветници, нито да разтурим общината. Прямърът съ София действува партизански заразително въ провинцията, защото ще внесе убеждението въ голъми или малки органи на властта, както и въ алчни и недоброевестни партизани, че желанието на правителството е да се завземе властта въ всичките ѝ разклонения, да се преназначат общински комисии и да се възстановят управления, представлявани само от една партия, наречена Демократически съговор. Може тая партия, която се състои от няколко групи, да минава за силна партия, но мисля, че е голъма заблуда да се твърди, че тя представлява абсолютното болшинство въ българския народ и че има право, без редовни избори, да завзема общинските управления, за да си организира една избирателна победа. Като демократ, който радъе за самоуправлението и политическото преуспяване на страната, аз не мога да не издигна своя гласъ на неодобрение и на протест от едно подобно подхлъзване, изходящо от централната власт, защото такива актове, които нямат никакво оправдание, които не отговарят на никаква справедливост и на никаква обществена нужда, са проявление вече на партиен егоизъм и отговарят на желание не партийно, а партизански да се управлява държавата, общините и всички учреждения въ България. Това е било системата на миналото, която ни докара толкова нещастия. Има ли нужда да се повръщаме назад към нея, има ли нужда да ателираме за жертви към всички течения, за да се направи поврат назад? Аз бих могъл да изброя цял списък на нарушения на общинското самоуправление по села и градове, какъто систематично става смъната на лица, и кой знае по каква случайност т'б винаги се заместват от хора на новата партия. Аз дори мога да обрна вниманието на правителството да не се подхлъзва толкова въ лобогудничество към новите си приятели, тъй като т'б не са изпитани приятели, тъй като мнозина се подвират, за да изкористят положението, да използват властта, да хвърлят съ своето лошо управление калъ върху правителството, да увеличат пасива му и когато разклатят положението му, да се прехвърлят въ друго г'вздо, което от своя страна пакъ трябва да бъде опръскано за благо на отечеството.

Ето защо, моля да се отговори на моето питане: на какво основание стана безпричинното разтурване на седмочленната комисия и по какви съображения и случайности правителството е стигнало до решение да ни представи въ Софийската община лица, които принадлежат към една само партия. Аз не искам да засъгам лични моралъ на тия хора; аз не искам да кажа, че председателят на новоназначената комисия, г. Паскалев, който е билъ наш колега въ няколко Народни събрания, е човък съ безчестно минало, е човък, който се е отдалъ на партизанско използване или гешефтарско служене на властта; това не искам да кажа, но искам да кажа, че който смъня едного, за да го заместни съ другин, той е длъженъ, преди да отговори, че заместникът е честенъ, да отговори на въпроса по кои причини той е увеличил предшественика му, въ шо се състои неговия пръхъ. Аз имам право да ателирамъ за защита на безкористните и честни служители не защото г. Площакков е наш политически приятел, а защото честността, неподкупността, характерността, т'бзи политически добродетели, са една голъма рядкост и изключение въ нашето общество, т'б са били систематично тъжкани въ миналото и много характерни са били покусени, много лоши прецеденти са били създадени, за да се компрометират дупните на хората. Следователно, ние трябва да покровителствуваме честните и безкористните служители, единствената награда на които е, че т'б, като са служили неподкупно и като са жертвували личните си интереси, обществено са били оценени от правителство, от народъ и от общество; ние трябва да ги насърчаваме, за

да съзладемъ примѣри на честно служено въ нашето общество, да заразимъ младежта и поколѣннията, които възлизатъ въ обществената стълбца, че не чрезъ подкупи, че не чрезъ гешефти, че не чрезъ партизанство ще се служи на обществото и ще се издигнатъ до най-високитѣ мѣста, а чрезъ безкористна служба, чрезъ характерностъ, която е била изчезнала въ миналото; ние ще искаме да издигаме общественитѣ служители, а онѣзи, които сж се издигнали, ще ги държимъ на мѣстата имъ. Голѣмата грѣшка и безтактностъ на правителството е тамъ, че верѣдъ него има лица, които лично познаватъ неподкупността и честността на г. Площакова, и тѣ, които апелиратъ къмъ интелигенцията за честностъ, трѣбваше да дадатъ примѣри на твърдостъ и да не се поддаватъ на партизански заявления и угодициство на тѣзи или онѣзи, а съ спокойствие, както сж заявявали по-напредъ, да заявятъ и сега: насъ не ни интересува политическата принадлежностъ на председателя на седмочленната комисиия, а неговата действителностъ, неговата честностъ и неподкупностъ; ние я уважаваме, и като я уважаваме, ще го държимъ до произвеждането на изборитѣ. Отстъпятъ ли отъ този принципъ — напуска се почвата на справедливостта, върви се изъ отжканя пѣтъ, а къде води той, нѣма нужда да ви казвамъ. (Ръкоплѣскания отъ социалдемократитѣ)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата г. министърътъ на вътрешнитѣ работи и народното здраве.

Министъръ И. Русевъ: Г. г. народни представители! Г. Пастуховъ изглежда да е отъ тѣзи хора, които огорчени отъ това, че не намиратъ въ властта поводъ да я атакуватъ, почватъ сами да си създаватъ въображаеми поводи, сами да си създаватъ крѣпки позиции, ерѣшу които да се хвърлятъ въ атака и да си изразходватъ енергията, която иматъ. Никой не се е съмнявалъ нито за миналата — нито и въ тая минута нѣкой се съмнява — въ честността, безкористнето и предаността на г. Площакова и неговитѣ съратници и сподвижници въ общинския съветъ. И азъ се тудя защо г. Пастуховъ излиза да говори за честността на г. Площакова, когато никой отъ никжде не е дръзналъ да посочи, че той не е безкористенъ и честенъ човѣкъ. И струва ми се да говоримъ за единъ човѣкъ, че той е честенъ, когато всеобщото мнение е, че той е такъвъ, е даже, ако щете, обидно. Може би партизанството изисква по всѣки въпросъ да произнасяме по една партизанска речъ.

Г. Пастуховъ (с. д.): А миналата година не бѣха партизански речи.

Министъръ И. Русевъ: Г. Пастуховъ! Бждете добъръ да ме изслушате, както азъ Ви изслушахъ; имайте търпение, може би ще чуете и нѣщо полезно за Васъ.

Азъ мога да обвиня г. Пастухова въ партизанство тъкмо заради това, защото той намира партизанство тамъ, където го нѣмаше и където го нѣма. Фактътъ, че г. Площаковъ на времето е избранъ и е назначенъ да заеме председателското мѣсто на седмочленната комисиия — г. Площаковъ, който излиза отъ една партия, която въ всѣки случай не е болшинство въ тр. София — свидетелствува, че ние сме търсили личността, а не партизаняна. И Фактътъ, че г. Площаковъ стоя на това мѣсто досега, и въпрѣки исканията му да бжде уволненъ не е билъ послуханъ, е пакъ едно доказателство; че ние сме ценили качествата на г. Площакова и че за мене не е било важно къмъ коя партия принадлежи, отъ коя партия изхожда той.

Пръвъ пътъ г. Площаковъ си подава оставката въ края на м. декемврий — сега сме м. априлъ. Тая оставка, която азъ тогава не приехъ, ми даде първия поводъ обаче да мисля, че тамъ, въ състава на общинския съветъ има триене, нѣма оная хармония, онава съгласие, което е необходимо да има въ едно колективно учреждение. Първото заявление за оставка г. Площаковъ даде поради това, че азъ уволнихъ единъ отъ кметовѣтъ за партизанщина. Г. Площаковъ настояваше да не го уволнявамъ, но азъ, имайки на рѣце фактитъ за недопустимо партизанствуване, го уволнихъ. Неговитѣ съратници тукъ не ме попитаха за това уволнение, защото върлящо тѣ знаѣха изобилието на фактитъ, че той партианствува. Въ всѣки случай азъ благодарихъ на г. Площакова, че той не настоя на своята оставка и остана да продължава своята служба.

Втори пътъ г. Площаковъ си даде оставката поради това, че наипитъ тѣй оличенъ и добъръ другаръ г. Казаровъ, като председателъ на Социалдемократическата партия, излизе въ оставка отъ общината и заедно съ туй.

Социалдемократическата партия излизе отъ коалицията. Г. Площаковъ мотивираше оставката си тѣй: понеже партията излиза отъ коалицията, следва, че и той и неговитѣ другари, които сжко бѣха си подали оставкитѣ, трѣбва да излизатъ отъ общинското управление. Ако ние искаме да се освободимъ отъ Социалдемократическата партия, какво по-лесно, по-добро и по-умѣстно бѣше отъ това, да приема оставката на г. Площаковъ и оная на неговитѣ двама другари, безъ г. Пастуховъ да има днесъ право да ми четъ уроци за управление и партизанство. Азъ не само не приехъ оставката му, но счетохъ за свой дългъ да благодаря на г. Площаковъ за службата му до тогава, и да го помоля да остане на своето мѣсто. Искате ли още повече доказателства, г. Пастуховъ, че отъ днешното правителство партизанщина не се прави и че ако ние искаме да се освободимъ . . .

Г. Пастуховъ (с. д.): Съ това ние само доказваме, че той трѣбваше да стои.

Министъръ И. Русевъ: Моля, бждете добри да слушате.

Г. Пастуховъ (с. д.): Слушамъ, но понеже ме питате, отговарямъ Ви.

Министъръ И. Русевъ: Учете се да слушате.

Г. Пастуховъ (с. д.): Както Вие желаете да ме научите да слушамъ, нѣма да ме научите. Разбирате ли? (Възражения отъ стовориститѣ)

Министъръ И. Русевъ: Тогава жалко, че сте непоправимъ.

Х. Христовъ (с. д.): Не ще ни уплашите. Тукъ команда нѣма.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Христовъ, пазете тишина. Има думата г. министърътъ.

Г. Пастуховъ (с. д.): (Къмъ министъръ И Русевъ) Не е този пътътъ да ме дисциплинирате.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Не въ такъвъ смисълъ Ви говори г. министърътъ.

Г. Пастуховъ (с. д.): Азъ достатъчно уважавамъ Парламента и ценя думитѣ си за да нѣма нужда единъ министъръ да ме третира като денщикъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Имате грѣшка, г. Пастуховъ.

Х. Христовъ (с. д.): (Къмъ министъръ И Русевъ) Ако е за политика, ние ще Ви учимъ; ако е за казарма, Вие ще ни учите.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Христовъ, тѣзи прѣрекания сж излишни.

Министъръ И. Русевъ: Г. Пастуховъ! Ако Вие вчера съ Вашия подписъ писахте статия озаглавена „Политически и. вобраци“, позволете на насъ да искаме отъ единъ старъ политически фелдфебелъ примеръ на парламентарно прилично и да искаме да ме слушате, когато говоря. Азъ не Ви заповѣдвамъ, но Ви моля.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пастуховъ! Оставете г. министра да говори.

Г. Пастуховъ (с. д.): Г. министърътъ ме питаше и затуй азъ му отговорихъ. Помъ не желас да му отговарямъ, азъ ще го слушамъ.

Министъръ И. Русевъ: Та доказателствата сж ясни, че азъ не съмъ искалъ да партианствувамъ, нито въ мое лице да партианствува правителството. Вие г. Пастуховъ, питаше: „Е добре, какво стана вътре въ единъ месецъ, че г. Площаковъ се промѣни и трѣбваше да излизе?“ Г. Площаковъ въ нищо не се е промѣнилъ; той остана да си гледа добре работата до последната минута. Но, види се, онава малко доказателство, което азъ имахъ още отъ първата му оставка, и едно съмнение, че е имало триене въ състава — е било действително истина. Въ първото си заявление за оставка отъ края на м. декемврий г. Площаковъ казваше: „Не може да се управлява съ Иванъ Де-

чевци — множествово число, Дечевци — чийто разбирания аз не споделямъ“. Азъ не дадохъ значение тогава на туй обстоятелство. Мислехъ, че може да се е случило някакво малко триене, но ще минатъ дни, то ще преминатъ и работата ще тръгне пакъ добре. Обаче напоследъкъ мене ми бѣха дадени оставките на четирма съветници, най-близки хора отъ седмочленната комисия на г. Площакъвъ. Мотивитъ на тѣзи оставки сѣ, че подалитъ ги не могатъ да работятъ съвмѣстно съ г. Площакъвъ. Тѣзи хора сѣ точно такива, каквито г. Пастуховъ ги характеризира — хора честни, безкористни, предани на свой дългъ.

П. Алековъ (с. д): За нѣкои отъ тѣхъ може да се спори.

Министъръ И. Русевъ: Тогава опровергавате г. Пастуховъ.

Х. Христовъ (с. д): 8 милиона за прекривката, 4 хиляди галютни люморъ!

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Христовъ! Сд-лицицата ще се произнесатъ.

Министъръ И. Русевъ: Ние сега за галютни ли приказваме или за друго? Г. Пастуховъ характеризира хората, които си даватъ оставката, като хора честни и безкористни. Опровергавате ли го?

К. Пастуховъ (с. д): Азъ говоря специално за г. Паскалевъ.

Министъръ И. Русевъ: Вие казахте и за другитъ. Още единъ часъ не е миналъ и си оттеглихте думитъ назадъ. — Тогава правителството и азъ сметнахме, че при такива условия съставитъ не може да остане да служи. Забележете, че азъ пакъ повикахъ г. Площакъвъ и пакъ говорихъ съ него, нѣма ли изходъ отъ тая работа — ново доказателство, че не съмъ искалъ да се раздѣля съ г. Площакъвъ — и г. Площакъвъ каза: „Най-добре е, г. министре, да уволните всички ни“. Това бѣше мнението на г. Площакъвъ. И действително, другъ изходъ нѣмаше. Поради туй азъ уволнихъ всички, уволнихъ и тѣзи, които азъ смѣтахъ, че ще предизвикатъ триене вътре въ съвета и по необходимостъ трѣбваше да създамъ единъ съветъ, въ който да има, преди всичко, хармония, солидарностъ въ работата. Заклучавамъ, следователно — въ опровержение на това, което г. Пастуховъ каза — че въ тая работа, както виждате, не е имало положително никакво партизанство, . . .

Нѣкой отъ социалдемократитъ: А-а-а!

Министъръ И. Русевъ: . . . че всѣкога съмъ се водилъ отъ почитъ и уважение къмъ г. Площакъвъ, че азъ и днесъ съжалявамъ, че сме били принудени да се раздѣлимъ съ него и че назначението на новитъ хора е единствената целъ да стане съветътъ дѣеспособенъ, да си гледа добре службата и да бѣде полезенъ на гр. София. (Ржкоплъскания отъ стенографитъ).

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представител г. Кръсто Пастуховъ, за да каже доволенъ ли е отъ отговора на г. министра.

К. Пастуховъ (с. д): Разбира се, не съмъ доволенъ отъ отговора на г. министра. Ако той бѣше политически по-добре ориентиранъ въ нашия животъ . . .

Министъръ И. Русевъ: Охо-о-о!

К. Пастуховъ (с. д): . . . щѣше да разбере, че много преди него за сѣщо такива работи сѣ давали подобни отговори. Когато уволните нѣкого, винаги ще се намѣрятъ мотиви: не можехъ да го търпя, не се сговаря съ другаритъ си. Но целта на управлението е да направи всичко, за да ги сговори, или ако намѣри нѣкой вироглави, да промѣни нѣкои отъ тѣхъ, а не да прогоня онези, които и въ неговитъ очи минава за безкористно честенъ и за който самъ г. Русевъ е написалъ следнитъ редове: „Досегапната Ви служебна дейность дълбоко ценя, за което оставката Ви не мога да приема. Моля да продължавате да изпълнявате длъжността председателъ на столичната общинска централна комисия съ същата енергия, която показате досега“.

С. Василевъ (д. ср): Това прави честь на министра.

К. Пастуховъ (с. д): Да, това би било честь на министра, ако следъ единъ месецъ министърътъ не вземеше друго решение. Вѣрки, когато уволни нѣкого, все съжалява и рѣдко казва, че одобрява. Това е единъ актъ на куртоазия или по-лесенъ начинъ да излѣзете отъ затрудненото положение. Азъ не мога да се не удивлявамъ и сега на министерството, което, следъ като атестира по такъвъ начинъ единъ председателъ на тричленна комисия, само следъ единъ месецъ време, безъ да се е случило нѣщо въ неговата деятелност, посѣга да го уволни, първо, второ посѣга да уволни и лицата, които не принадлежатъ на Демократическия съговоръ, и трето, назначава лица, които принадлежатъ само на известна партия.

Нѣкой отъ социалдемократитъ: За да има съговоръ!

К. Пастуховъ (с. д): Тукъ министърътъ не ми отговори. Такъвъ съговоръ — да, има, ние го знаемъ отъ миналото. Винаги които назначаваха тричленни комисии и защитаваха мажоритарната система, сѣ говорили отъ това мѣсто: „За да има съговоръ, за да има съгласие въ общината, за да има хармония съ централната властъ, за да върватъ общинскитъ работи“. Туй сѣ говорили правителственитъ. А онѣзи, които сѣ били оппозиция, справедливо сѣ възразявали, че това е упражнение на единъ партизански режимъ въ управлението на общинитъ. (Възразения отъ стенографитъ) Не ми възразявайте, преди деветъ месеца вие апелирахте, вие канѣхте социалдемократитъ да завзематъ известни служби. Вашето положение тогава бѣ друго, сега е друго. Сега вие се опитвате да се организирате като партия чрезъ властта и да управлявате за дълго време. Следователно, вие може да се поддадете на изкушения, за да управлявате партийно. Вие прекривате една партийна криза и, за да услужите на ваши приятели, посѣгате на общинското самоуправление. Ние не съжаляваме за личността на г. Площакъвъ; ние не ви се молимъ за коматче хлѣбъ; ние не партизанствуваме; ние не влизаме въ атака. Вие, г. министре, не ме познавате: когато азъ шурмувамъ, зная какъ да шурмувамъ.

Министъръ И. Русевъ: Слабъ сте.

К. Пастуховъ (с. д): Но азъ Ви предупреждавамъ да не вървите изъ единъ пътъ, изъ който сѣ вървѣли мнозина преди Васъ. Азъ Ви правя концесия. Да допуснемъ, че инициативата не излиза отъ Васъ, че Вие сте принудени да угаждате на партизани. Предвардвайте се, направяйте грѣшнитъ, за да не стипнете да създадете убеждение, че инициативата излиза и отъ вашата срѣда. Съ нищо не може да отречете, че това е едно партизанско дѣло.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не е.

К. Пастуховъ (с. д): Давате зоптъ примѣръ. Мене вашитъ партизански борби не ме интересуватъ. Ние искаме да се управлява честно и да се поощряватъ честнитъ обществени служители, а вие искате да фаворизирате Дечевци, както се изразихте. Сигурно, като министъръ на вътрешнитъ работи, знаете, че срещу Дечевци има нѣколко актове; туй че не е отъ най-безкористненитъ, за да го грабнете и да го турите на хубаво мѣсто.

Министъръ И. Русевъ: Дайте ми, г. Пастуховъ, данни и азъ веднага ще взема мѣрки.

К. Пастуховъ (с. д): Какъ ще вземете веднага мѣрки. Ето Ви актоветъ, г. министре. Тѣзи работи така не ставатъ. Азъ мисля, че Вие разбирате, че Пастуховъ не е отъ онѣзи, които да не сѣ проучили една работа, когато взематъ думата.

Министъръ И. Русевъ: Не съмъ се увѣрилъ.

К. Пастуховъ (с. д): Щомъ не сте се увѣрили, нѣма и да се увѣрите. Не сте искали да се уверите, но ще почувствувате нужда да се увѣрите.

Министъръ И. Русевъ: Не се надценявайте много, защото ще се опарите.

К. Пастуховъ (с. д): Не се надценявамъ. Нѣмамъ нужда отъ Вашитъ атестации.

Министъръ И. Русевъ: Ще имате.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пастуховъ! Изтече Ви времето.

К. Пастуховъ (с. д.): Азъ искамъ да Ви опровергая. Ето като актъгъ за произведената ревизия. Азъ искамъ да опровергая г. министра на вътрешнитѣ работи, който се осмѣлява да отрича всеобщо известни факти. Една ревизия, която стана въ общината, не може да не бѣде известна н. министра на вътрешнитѣ работи.

Министъръ И. Русевъ: На г. Площакъвъ бѣше ли известно това?

К. Пастуховъ (с. д.): Министерътъ може да я таксува като несъстоятелна, но голѣмъ е неговиятъ куражъ да излъже предъ Камарата и да отрече, че нѣма подобна ревизия. Азъ не искамъ да и дамъ особена цѣна, азъ не искамъ да таксувамъ като доказани престъпници хората, противъ които е направена подобна ревизия.

Министъръ И. Русевъ: Защо г. Площакъвъ не е направилъ постѣпки?

К. Пастуховъ (с. д.): Но все таки Вие избирате хора, противъ които има ревизионни актове, а гоните хора, за които сами заявявате, че безукоризнено и честно сж изпълнявали своя дългъ. Резултатитѣ на Вашата политика ме интересуватъ и отъ тѣзи резултати ние теглимъ заключенията си. И заради това не само азъ, но вѣрвамъ, че и голѣма частъ отъ народнитѣ представители нѣма да бждатъ доволни отъ Вашия отговоръ, посланиятъ на който говорятъ за противното на онова, което сте направили, а именно да остане г. Площакъвъ, а не да бѣде изгоненъ, защото противното не е въ реда на нѣщата.

Не съмъ доволенъ отъ Вашия отговоръ. Ще обърна питането си въ интерпелация, за да Ви докажа, че социалиститѣ сж дали хиляди доказателства, че изпълняватъ своя дългъ, а не че партизанствуватъ съ една или друга служба. Но тѣ не могатъ да се лишатъ отъ моралното право да упражняватъ своя дългъ съгласно своята съвестъ и да посочватъ на грѣшки на управлението, които могатъ да бждатъ опасни за страната. (Ръкоплескания отъ социал-демократитѣ).

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министърътъ на земледѣлието ще отговори на питането на г. Цачо Братановъ. Понежъ г. Братанова го нѣма, г. министърътъ ще отговори въ негово отсъствие.

Министъръ Я. Молловъ: Г. Братановъ го нѣмаше и на 22 мартъ.

Д. Кьорчевъ (н. л.): Когато министърътъ дава отговоръ на питане, трѣбва да присѣтствува запитвачтъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля Ви се. Вие знаете, че когато запитвачтъ отсъствува, министърътъ може да отговори.

Д. Кьорчевъ (н. л.): Трѣбва да питате групата, дали приема.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Нѣма нужда да се счита никаква група. Когато единъ народенъ представителъ прави питане, ако министърътъ желае, може да отговори и въ негово отсъствие.

П. Великовъ (с. д.): Но другъ народенъ представителъ отъ сжщата група трѣбва да поеме питането.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Какво е кривъ г. министърътъ, че запитвачтъ отсъствува?

Министъръ Я. Молловъ: Азъ нѣмамъ нищо противъ да отговоря на г. Братанова, когато той бѣде тукъ.

К. Лулчевъ (с. д.): Той утре ще бѣде тукъ.

Министъръ Я. Молловъ: Азъ искахъ да му отговоря на 22 мартъ, но тогава го нѣмаше; искамъ да му отговоря и днесъ, но и днесъ го нѣма. Моля да се има това предъ видъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. министре! Вие имате право да отговорите и сега; присѣствието му не е необходимо.

М. Дилановъ (з): Когато министърътъ е тукъ, Братанова го нѣма; когато Братановъ е тукъ, министърътъ го нѣма!

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! Понежъ г. министърътъ желае да отговори, когато г. Братановъ е тукъ, ще минемъ къмъ дневния редъ.

Г. г. народни представители! Отдеве ви съобщихъ, че е внесенъ законопроектъ за измѣнение и допълнение на закона за данъка върху общия доходъ. Той е новъ законопроектъ, а стария, който бѣше внесенъ на 20 февруарий т. г., се оттегля. Новиятъ законопроектъ е постѣпилъ въ канцеларията на Народното събрание вчера на 31 мартъ.

Присѣждаме къмъ първата точка отъ дневния редъ, а именно трето четене на законопроекта за признаване права на индустриална концесия за добиване и рафиниране на минерални масла и тѣхнитѣ деривати отъ нафтошности на Алфредъ Халидей Джаксонъ, инженеръ, английски подданикъ, отъ гр. Лондонъ.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ Т. Кожухаровъ (д. ст.): (Прочита законопроекта безъ измѣнение — вж. приложение № 26, Т. II)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ на трето четене законопроекта за признаване права на индустриална концесия за добиване и рафиниране на минерални масла и тѣхнитѣ деривати отъ нафтошности на Алфредъ Халидей Джаксонъ, инженеръ, английски подданикъ, отъ гр. Лондонъ, моля, да вдигнатъ ржка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Законопроектитѣ по втора и трета точка отъ дневния редъ сж още въ комисията, така че присѣждаме къмъ точка четвърта отъ дневния редъ, а именно второ четене на законопроекта за имѣнение и допълнение на закона за търговско-индустриалнитѣ камари.

Има думата докладчиктъ на комисията г. Петъръ Бѣкловъ.

Докладчикъ П. Бѣкловъ (д. ст.): Г. г. народни представители! Комисията по Министерството на търговията, промишлеността и труда въ заседанията си на 24 и 25 м. м. разгледа законопроекта за измѣнение и допълнение на нѣкои членове отъ закона за търговско-индустриалнитѣ камари, направилъ известни измѣнения въ този законопроектъ, които ще ви докладвамъ и които моля да приемете.

С. Костурновъ (д. ст.): Ние не знаемъ измѣненията.

Докладчикъ П. Бѣкловъ (д. ст.): Ще ви ги кажа.

С. Костурновъ (д. ст.): Докладътъ не е печатанъ.

Докладчикъ П. Бѣкловъ (д. ст.): Печатанъ е и е раздаденъ преди три дена. (Чете)

„ЗАКОНЪ

за измѣнение и допълнение на закона за търговско-индустриалнитѣ камари“.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ заглавието на законопроекта тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля да вдигнатъ ржка. Болшинство, събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣкловъ (д. ст.): (Чете § 1. — вж. приложение № 25, Т. I)

Г. г. народни представители! Въ § 1 комисията направи слѣдното измѣнение: думата „промишленитѣ“ се замѣства съ думата „индустриалнитѣ“.

По това измѣнение има да дамъ слѣднитѣ обяснения. Комисията като взема предъ видъ, че думата „промишлени“ не е чисто българска, а има по-широко значение и обхваща, като руска дума, даже и търговията, намѣри за добре да остане старото наименование на търговскитѣ камари, както си бѣше въ сега действующия законъ — „търговско-индустриални камари“. Вие знаете, че търговско-индустриалнитѣ камари прѣди две години празнуваха своята 25-годишнина все съ сжщото наименование. Сега законитѣ се измѣни въ такъвъ смисълъ, за да създадемъ едно преходно положение, тѣй като се има предъ видъ, че занаятчитѣ ще се отдѣлятъ въ отдѣлни занаятчийски камари. Но ако измѣнимъ сега наименованието на камаритѣ, ще предизвикаме разноски за печатането на нови книги, на нови бланки, на нови плики, разноски за измѣняване на фирмитѣ и пр.; още повече, че това название на търговско-индустриалнитѣ камари си е добило

право на съществуване. Като взе всичко това предъ видъ, комисията единодушно реши да си остане старото положение, като въ законопроекта думата „промишленитѣ“ се замѣни съ думата „търговскитѣ“.

К. Лулчевъ (с. д.): § 1 е безпредметенъ.

Д-ръ Н. Сахаровъ (к): Тѣй е. Нѣма защо да се гласува.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г-да! за Събраниято важи текста на комисията, а не текста на законопроекта.

Има думата народниятъ представителъ г. Никола Балтовъ.

Н. Балтовъ (д. сг): Г. г. народни представители! Азъ споделямъ напълно съображенията на комисията, които съ я заставили да остави старото название на търговско-индустриалнитѣ камари, следователно и на закона. Въ такъвъ случай нѣма защо да гласуваме § 1, а ще трѣбва да гласуваме, че § 1 отъ внесеня законопроектъ се заличава и следователно не става никакво измѣнение въ заглавието на стария законъ за търговско-индустриалнитѣ камари. Така че правилното разрешение е да се гласува, че § 1 отъ внесеня законопроектъ се заличава.

С. Костурковъ (д. сг): Остава си стария текстъ.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): То е все сжщото. На първо четене законопроектътъ се прие тѣй, както е внесенъ, а комисията направи нѣкои измѣнения, и азъ ще ви ги чета по доклада на комисията. Естествено е, че тѣй както се прие отъ комисията § 1, остава старото заглавие на закона.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Ония отъ васъ, които приематъ § 1 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 2 — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ § 2 се направи сжщото измѣнение, както въ § 1.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 2 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 3 — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 3 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 4 — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 4 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 5 — вж. приложение № 25, Т. I)

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 5 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 6 — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 6 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 7 — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ този параграфъ комисията направи слѣдното измѣнение: въ послѣдната алинея, следъ думата „камарата“ се прибавявъ думитѣ: „съ съдействието на финансовитѣ власти“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Ония отъ васъ, които приематъ § 7 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 8 — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 8 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 9 — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 9 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 10 — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията прие този параграфъ безъ измѣнение.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 10 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 11 — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ § 11 се направиха слѣднитѣ измѣнения:

Въ първата алинея вмѣсто съюза „и“ постави се запетая, а следъ думата „почетни“ се поставя съюза „и“.

Въ втората алинея вмѣсто числото „36“ поставя се числото „54“.

Въ третата алинея следъ думата „членове“ се поставявъ думитѣ „и членовѣтѣ“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ще гласуваме. Които отъ васъ приематъ § 11 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 12 — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ § 12 се направиха слѣднитѣ измѣнения: въ третата алинея цифрата „18“ става „27“, а цифрата „6“ става „9“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ония отъ васъ, които приематъ § 12 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): (Чете § 13 — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ § 13 се направи слѣдното измѣнение: въ първата алинея цифрата „25“ става „21“.

Председателстваващъ д-ръ Б. Вазовъ: Ония отъ васъ, които приематъ § 13 тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бъковъ (д. сг): § 14 се прередактира така: (Чете)

„Чл. 19 алинея първа отъ закона се измѣнява така: „Избираеми могатъ да бждатъ всички търговци, индустриалци и занаятчии, които се ползватъ съ правото да избиратъ членове на търговско-индустриалнитѣ камари, навършили сж 30-годишна възраст, като търговцитѣ и индустриалцитѣ иматъ регистрирана фирма и петъ години търговско-индустриална практика, а занаятчитѣ — които сж упражнявали самостоятелно занаята поне три години.“

„Директоритѣ на акционернитѣ дружества и тия на кооперациитѣ сж избираеми“.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 14 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 15 се прередактира така: (Чете)

„На края на чл. 20 се прибавя: „Провѣрката, редовността и утвърждение на изборитѣ за членове на търговско-индустриалнитѣ камари се извършва отъ окръжния съдъ въ сѣдалището на камаритѣ въ 15-дневенъ срокъ следъ получаване на книгата въ сѣда. Следъ утвърждението, окръжниятъ съдъ препраща книгата въ Министерството на търговията, промишлеността и труда“.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 15 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 16 се изхвърля. (Вж. приложение № 25, Т. I)

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които отъ васъ приематъ § 16 да се изхвърли, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 17 става § 16. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 17, който става § 16 тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 18 става § 17. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ този параграфъ, въ последната алинея, цифрата „3“ се замѣства съ „2“.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 18, който става § 17, тѣй, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 19 става § 18. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 19, който става § 18, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 20 става § 19. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ този параграфъ, въ последната алинея, вмѣсто думитѣ „20 хиляди лева“ се поставятъ думитѣ „опредѣлянь отъ бюрото на Камарата“.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 20, който става § 19, така, както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 21 става § 20. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 21, който става § 20, така както се докладва отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 22 става § 21. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 22, който става § 21, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 23 става § 22. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 23, който става § 22, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 24 става § 23. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 24, който става § 23, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 25 става § 24. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 25, който става § 24, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 26 става § 25. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 26, който става § 25, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 27 става § 26. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 27, който става § 26, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 28 става § 27. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 28, който става § 27, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 29 става § 28. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 29, който става § 28, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 30 става § 29. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 30, който става § 29, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 31 става § 30. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Комисията го прие безъ измѣнение.

Председателствуващ д-ръ Б. Вазовъ: Които приематъ § 31, който става § 30, тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моля, да вдигнатъ рѣка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчикъ П. Бѣлковъ (д. сг): § 32 става § 31. (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)

Въ този параграфъ се прибавя следната забележка: (Чете) „Действителнитѣ членове отъ сегашния съставъ на

търговско-индустриалните камари запазват мандата си до произвеждане на нови избори по настоящия закон, които трябва да се произведат най-късно шест месеца от влизането на закона в сила“.

Председателстващ Д-ръ Б. Вазов: Които приемат § 32, който става § 31, тъй, както се докладва от г. докладчика, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Докладчик П. Бънлов (д. сг): § 33 става § 32, (Чете го — вж. приложение № 25, Т. I)
Комисията го прие без изменение.

Председателстващ Д-ръ Б. Вазов: Които приемат § 33, който става § 32, тъй, както се прочете от г. докладчика, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме към петата точка от дневния ред — първо четене законопроекта за дружествата с ограничена отговорност.

Г. г. народни представители! Понеже законопроектът е доста обширен, моля да се съгласите да се прочетат само мотивите към този законопроект и първият и последният от членовете му. Които от вас са съгласни с туй предложение, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете мотивите на законопроекта и първия и последния му членове.

Секретар Т. Кожухаров (д. сг): (Прочита мотивите, първия и последния членове на законопроекта — вж. приложение № 36, Т. I)

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Има думата г. министърът на правосъдието.

Министър Р. Маджаров: Моля, г. г. народните представители да гласуват законопроекта по принцип въз основа на мотивите, които са изложени и които се прочетоха днес, и да бъде пратен в комисията, където ще бъдат поправени само някои технически погрешки и някои несполучливо подобрани думи вследствие на чуждите термини на законодателствата, от които беше зает законопроектът. Нищо повече нямам да добавя.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Никой не е поискал думата.

С. Костурков (д. сг): Няма кворумъ.

Д-ръ Н. Сакаров (к): Че няма кворумъ, ясно е. (Влизат няколко народни представители в залата)

Т. Теодоров (д. сг): Кворумъ има вече.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Г. г. народни представители! Които от вас приемат по начало законопроекта за дружествата с ограничена отговорност и да се изпрати този законопроект в съответната комисия, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Пристъпваме към шестата точка от дневния ред — първо четене законопроекта за изменение и допълнение закона за амнистията от 10 януарий 1924 г.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретар Т. Кожухаров (д. сг): (Прочита изцъло законопроекта, заедно с мотивите към него — вж. приложение № 37, Т. I)

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Г. г. народни представители! Г. Косовски е записан да говори, но аз го помолих и той е съгласен да не говори сега. Моля ви да се съгласите да се гласува законопроектът по начало, по принцип, и да отиде в комисията, а след връщането му от комисията . . .

Д-ръ Н. Сакаров (к): Да се говори като на първо четене.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: . . . ще се даде да се говори като на първо четене. Ще гласуваме законопроекта по начало. Които приемат по начало тоя законопроект и да се изпрати в съответната комисия, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Г. г. народни представители! Седма точка от дневния ред е одобрение предложението за одобрение постановленията на Министерския съвет, с които се разрешава на игумена на Св. Рилска обител да сключи договор с дружеството „Българска горска индустрия“ за даване на концесия експлоатацията на Риломонастирските гори, обаче, въпросът е още в комисията и не е довършен.

Също и осмата точка от дневния ред — одобрение предложението за даване лична народна пенсия и еднократен дар на писателя Стоян Михайловски и други — е в комисията.

Тогава остава точка девета — първо четене законопроекта за изменение, допълнение и отмяна на чл. чл. 1, 8, 10, 11, 12, 16 и пр. от закона за народното просвещение.

Г. г. народни представители! Понеже този законопроект е извънредно много обширен, моля да се съгласите да се прочете само заглавието на законопроекта и първият и последният му членове. Да не четем и мотивите, защото и туй са извънредно дълги.

Ония от вас, г. г. народни представители, които са съгласни да се прочете заглавието на законопроекта и първият и последният му членове, моля, да вдигнат ръка. Болшинство, Събранието приема.

Моля г. секретаря да прочете заглавието на законопроекта, първия и последния му членове.

Секретар Т. Кожухаров (д. сг): (Прочита заглавието на законопроекта и първия и последния му членове — вж. приложение № 38, Т. I) (Смъхъ)

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Никой не е поискал думата, г-да.

Има думата г. министърът на народното просвещение.

Министър-председател А. Ц. Цанков: Аз мисля, че по този законопроект ще станат разисквания, и бих желал да чуя народното представителство.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Никой не е поискал.

Г. Чешмеджиев (с. д): Да се остави за утре, при едно друго настроение.

Председателстващ д-ръ Б. Вазов: Моля, за настроение недейте говори, а за положителна работа.

Има думата народния представител г. Георги Пенчевъ.

Г. Пенчев (с. д): (От трибуната) Г. г. народни представители! Смътахъ, че законопроектът ще се разиска утре, за което щяхъ да си взема бележките, за да ги имамъ предъ себе си, но понеже сега се разиска законопроекта и трябва да се говори, то аз ще говоря това, което чувствавамъ, и това, което мисля като учител, работилъ 30 години въ това просвѣтно дѣло с моите другари наедно. Азъ ще кажа туй, което чувствавамъ и което мисля, че трябва да се направи, и това, което мислят и моите другари, че трябва да се направи.

Много пъти у насъ, когато се е говорило тукъ, въ Камарата, или отъ възъ, всекога е казвано, че въ нашата малка страна трябва да стане една обнова и изтъквало се е, че тая обнова ще стане, като се засили производството, значи да бъдат използвани нашите природни богатства, да се впрегнатъ всичките наши сили природни, за да можемъ да достигнемъ единъ по-голямъ разпѣтъ. И, наистина, нашите хора смѣтатъ, че богатство е когато имаме повече средства за производство, фабрики, машини, мини и пр., богатство е когато име впрегнемъ природните сили, водата и пр. Но малко се говори за богатствата, които трябва да създадемъ отъ самия човѣкъ. Азъ съмъ напълно съгласенъ, че въ една малка страна като нашата всички природни сили трябва да се впрегнатъ въ работа, че трябва да натрупаме въ нашата страна по-големи богатства, че трябва да искаме по-големо производство, че трябва да впрегнемъ всички наши сили въ него. Когато се харчи много за индустрия, и за производство, за мини, за желѣзници и пр. и пр., тогава всеки казва: хубаво правимъ — ето една фабрика повече, ето една мини повече, ето една желѣзница повече, ето една сграда повече; но когато дойде да се говори за човѣка, който също е едно богатство въ нашата страна, за него се не говори.

Г. г. народни представители! Азъ мисля, че у насъ много малко се обръща внимание на човѣка. Споредъ нашия законъ, народното образование е задължително, т. е. нашата държава трѣбва да вземе детето и да го пригответи, да го направи годенъ за живота човѣкъ. Какво по-голямо богатство за единъ човѣкъ отъ това, да го вземете отъ дете, да му дадете знания, да му дадете опитност, да му дадете сръчност, да го направите годенъ за работа и да го пуснете въ живота? Какъ ще турите всички наши сили и средства въ работа, ако нѣмате този лостъ, който се казва човѣкъ, да ги вземе въ рѣшѣтъ си? Какво по-голямо богатство отъ това, да дадете на детето знания, да му дадете сръчност, да му дадете образование, да дадете опитност на неговото око, да му вдѣхнете вѣра въ себе си, да му създадете навикъ да добива знания, да чувствува потребность отъ знания, да го накарате да чувствува удоволствие когато добива знание или когато създава, когато твори съ своя трудъ, съ своитѣ рѣше блага. Това трѣбва да се цени, както и другитѣ работи. И сега, когато чета законопроекта за изменение, допълнение и отмѣнение на нѣкои членове отъ закона за народното просвѣщение, когато чета и самия бюджетпроектъ за народното просвѣщение, азъ виждамъ колко малко обръща внимание нашата държава на човѣка, на ония, които ще ни замѣстятъ като бждаци граждани, какъ всички се оставя да тече така, както си е текло до сега. Нека не бжда голословенъ. Азъ мога смѣло да кажа, че за задължителното образование у насъ до сега, отъ освобождението насамъ, сме направили много малко. Задължителното образование предполага държавата да вземе всички деца, да ги прекара презъ училището и да ги пусне отъ туй училище годни за живота, т. е. следъ като свършатъ училището да бждатъ годни за живота и да бждатъ полезни и за себе си и за народа. Отъ освобождението ни до сега, презъ той периодъ отъ 40 и толкова години, наистина е направено нѣщо въ това отношение, но то е много малко. Следъ 9 юний, когато дойдоха на власт хората, които днесъ управляватъ нашата страна, азъ си казахъ: тия хора, които говорѣха за обнова въ нашата страна, ще направятъ наистина нѣщо и ще корегиратъ просвѣтната политика на миналитѣ управници. И въ първитѣ дни следъ 9 юний, когато азъ и моитѣ другари отъ учителния съюзъ се срѣсвахме съ г. Цанкова, който едва що бѣше станалъ министъръ на просвѣтата, когато той ни говори за обнова въ просвѣтното дѣло и че ще направи това, което казва, ние се искрено радвахме. Той ни каза: „Азъ вземахъ Министерството на народната просвѣта, защото смѣтамъ това министерство за много важно. Азъ смѣтамъ, че ние ще трѣбва да почнемъ отъ тамъ, че обновата на нашата страна трѣбва да почне отъ училището, че отъ това министерство досега е направено много малко“. За това и азъ мислѣхъ, че той ще направи нѣщо. Обаче сега, когато чета законопроекта и гледамъ бюджетпроекта на Министерството на народната просвѣта, виждамъ, че се прави много малко. Нѣщо повече даже, прави ми впечатление, че ние като че ли, отиваме крачка назадъ отъ това, което имахме въ 1908 г.

Колко години трѣбва да бжде задължителното образование? Отъ начало смѣтахме, че трѣбва да бжде 4 години; после смѣтахме, че трѣбва да бжде 7 години. Когато казахме 7 години, ние предполагаме, че всички деца трѣбва да следватъ 7 години училище. Азъ обаче смѣтамъ, че образованието трѣбва да бжде задължително не 7 години, но толкова години, щото детето да добие единъ кръгъ отъ знания, които му сж необходими за живота. Детето, което е прекарало 7 години въ училището и нѣма тия знания, не е добило тия знания презъ той периодъ отъ време, трѣбва да премине презъ едни допълнителни училища, за да добие знанията, които му трѣбватъ, тъй както е въ Швеция. Ние учителитѣ смѣтаме, че у насъ дѣтето като свърши училището, трѣбва да е добило вече оня минимумъ отъ знания, безъ които не може и които сж необходими, за да може то да се справи съ тежитѣ условия на живота. Ако 4 или 7 години не сж достатъчни, за да добие то тия знания, нека бждатъ увеличени на 8 на 9 години. Азъ обаче трѣбва да ви забележа, че и това задължително образование отъ 7 години не се прилага у насъ. Вънъ отъ това, отъ редъ години у насъ се смѣта, че тия 7 години сж малко, за да се получи оня кръгъ отъ знания, които сж необходими за живота, и за туй на много мѣста се открива реалки и непълни гимназии. Знае се много добре, че детето за 7 години не може да добие всички ония знания, които сж му необходими, знае се добре отъ това, което знаемъ за другитѣ страни, че трѣбва по-голямо образование, че детето къмъ 17-та година може да се опредѣли

по кой пътъ трѣбва да върви и че по това време неговитѣ способности и наклонности ставатъ явни и за учителя и за околнитѣ му. И не туку тъй въ новитѣ опитни училища децата, търговски, реални, класически и пр. и пр. А у насъ виждаме прогимназиялното образование да се ограничава, да се намаляватъ прогимназитѣ. Съ това, дете се групира съ прогимназитѣ на едно, като се закриватъ нѣкои, се прави крачка назадъ, за да не могатъ всички деца да минатъ презъ прогимназията. Това сливане предполага по-малко деца да свършатъ и да добиватъ прогимназиялно образование. Съ този законопроектъ се нанася сжщо така единъ голѣмъ ударъ на по-високото образование. У насъ е прието всѣкога да се рѣже бързо, на единъ пътъ да минаваме отъ една система въ друга. Законътъ на Омарчевски узакони реалнитѣ и имъ даде единъ голѣмъ тласкъ, а сега изеднѣжъ съ този законопроектъ ние ги закриваме. Както по-рано имахме непълни гимназии и изеднѣжъ ги обрѣнахме въ реалки, сжщо така сега реалнитѣ изеднѣжъ обрѣщаме въ непълни гимназии. Взятъ отъ това се закриватъ и затварятъ около 50 реалки, безъ да се поставятъ на тѣхно мѣсто други училища, а това е една голѣма крачка назадъ. Още отъ освобождението насамъ много градове имаха свои трикласни училища и непълни гимназии, откъдето децата отиваха въ гимназитѣ. И ако ние премахнемъ реалнитѣ, безъ да ги замѣстимъ съ непълни гимназии, ако намалите пълнитѣ гимназии, както се цели съ законопроекта, ние ще отидемъ дотамъ, че ще оставимъ срѣдното образование само за тѣзи деца, които иматъ шастнето да бждатъ въ единъ градъ, където има гимназия, а всички деца на българския народъ, които се намиратъ въ мѣста, дето нѣма гимназии, ще останатъ безъ срѣдно образование. Вземете напр. селото Сухиндолъ и градоветѣ Бѣлоградчикъ, Дръново и пр., където още отъ освобождението на България е имало 6-класни училища, непълни гимназии или реалки, а сега ние ги премахваме съ този законъ.

На детето трѣбва да се даватъ не само общи знания; като свърши училището и отиде въ живота, държавата е длѣжна, следъ като му е дала знания да му намѣри и начинъ на прилагане. Азъ си спомнямъ думитѣ на единъ директоръ на едно училище въ Броксвелъ, който каза предъ мене така: „Нашитѣ училища досега служеха само за богатитѣ хора. Единъ медикъ, свършилъ медицина, веднага се залавя на работа; единъ инженеръ, свършилъ инженерство — сжщо. Но детето на народа като свърши училището какво прави? То трѣбва да търси занаятъ да чиракува и после да се залови на работа.“ Реалнитѣ иматъ за целъ, давайки едно по-голямо образование на детето, като дойде то до 17 годишна възраст да изпъкнатъ неговитѣ наклонности и способности и да опредѣли къде да отиде, да му даде известна насока за бждашата му работа; нѣщо повече — да му се даде сръчност, познания, че като напуше училището, веднага да се залавя на работа.

Ако вземемъ самата образователна система, тя е сжщо една крачка назадъ. Едно нѣщо, което съ положителностъ може да се каже — и то се потвърждава отъ изследванията въ най-новитѣ олитни училища; които е ималъ случая да ги процедуира, ще знае — че общо е мнението, какво специализирането на детето трѣбва да почне въ една по-висока възраст. Обикновено тамъ раздѣлението на децата по специалностъ става къмъ 17-та година, т. е. следъ нашия VI класъ. Отъ това има две ползи: отъ една страна общото образование се получава въ много мѣста, и отъ друга страна дава се възможностъ на много повече деца да добиятъ общо образование. Системата на Омарчевски, която предполага три общи години отъ гимназията, е една хубава система въ туй отношение, че въ цѣла България съ по-малко средства децата ще могатъ да преминатъ тритѣ години. Следъ това детето отива въ реалната гимназия, въ класическата гимназия, въ търговската гимназия, въ техническото училище и пр. и пр. Съ тоя законъ освенъ че се премахватъ професионалитѣ училища отъ Министерството на народното просвѣщение, но пращатъ се децата да почватъ специализацията си отъ много по-доленъ класъ, а въ много мѣста ги пращаме да свършватъ специални училища, само за това, че нѣма въ мѣстността по-високо общообразователно училище. Тѣй е въ Свищовъ. Тамъ по нѣмане на друго училище, трѣбва да следватъ търговско училище, щомъ свършатъ прогимназията. Сжщо е и въ нѣкои мѣста, където има педагогически училища. И тамъ ще трѣбва детето да почва отъ първия класъ на педагогическитѣ училища и да върви нагоре, когато много по-добре и икономично е, ако има три общи долни класа

отъ гимназията и само останалитъ горни класове специални. Даже нѣщо повече — правени сж ошгити децата да свършатъ гимназията, да добиятъ общо срѣдно образование и подире, да отида да се специализиратъ за учители, за търговци и пр. И това е намѣрено за най-добро. Защо да отида въ едно търговско училище да прекарамъ петъ години; защо да отида да прекарамъ петъ години въ педагогическо училище; защо да отида да прекарвамъ петъ години въ класическа гимназия, когато сж едни и сжи общообразователнитъ предмети? Много по-добре е за бъдащото на младежта, а въ сжщото време, по-износно и икономично е да имаме навсѣкжде общи първитъ три класа отъ гимназията, а разпредѣлението по специалности да става следъ тия три класа. Та съ този законопроектъ, споредъ мое мнение и това на моитъ другари, . . .

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не на партията.

Г. Пенчевъ (с. д.): Азъ говоря повече като учителъ. — . . . ние правимъ една крачка назадъ.

Ако вземемъ този законъ като законъ, който цели да прокара задължителното образование, той остава много надире. Споредъ мене и моитъ другари, законътъ трѣбва да цели да направи задължително образованието, а не годинитъ и да прибере всички деца въ училищата. Съ този законъ, обаче, не се прибиратъ децата въ училищата. За да се прибератъ децата въ училището, трѣбва да се създадатъ всички условия да могатъ да бждатъ тамъ. Какъ ще се прибератъ, когато нѣма училища, когато нѣма пощжцина, помагала и пр. и пр.? Но сегашното правителство чрезъ бюджета и закона е направило така, че не можемъ нищо да направимъ. Професионалнитъ училища ги издържа държавата, духовнитъ училища ги издържа държавата, училищата при търговскитъ камари сжко ги издържа държавата, въобще нѣма училища по другитъ ведомства, които да не издържа държавата. Но има едни училища, които държавата не издържа — това сж народнитъ училища. За задължителното образование нищо или почти нищо не дава държавата. Вие оставяте общинитъ да си правятъ здания, да набавятъ учебни помагала и пр., а въ сжщото време отъ общинитъ вземате за училищата още 490 милиона лева и ги давате на държавата. Нашитъ общини сж бедни, много отъ тѣхъ нѣматъ средства да се издържатъ, а вие искате отъ тѣхъ да платятъ цѣлата заплата на учителитъ. Нашитъ общини не могатъ да си построятъ училищни здания, а вие искате да строятъ здания, вие искате да даватъ помагала, вие искате да даватъ пощжцина, дрехи, обуша и храна на беднитъ ученици — вие стоварвате всичко на общинитъ. Азъ ви питамъ: когато вие искате да обновите нашата малка страна, да я турите въ реда на културнитъ страни, трѣбва ли вие да хвърлите нашитъ училища на общинитъ, които сж бедни, които нѣматъ средства и изнемогватъ? Трѣбва ли да вземате по-голѣмата частъ отъ бюджета и да имъ кажете: вие издържайте училищата! 490 милиона лева се взематъ отъ тѣхъ, когато държавата би трѣбвало да поеме издръжката на учителитъ. Вземете Министерството на войната, вземете Министерството на желѣзницитъ, вземете което и да е министерство — всички служби тамъ се заплащатъ отъ държавата. За службитъ въ кое министерство плащатъ общинитъ? Само за службитъ въ Министерството на просвѣтата. Когато бюджетътъ на Министерството на просвѣтата е 650 милиона лева, вие искате да накарате общинитъ да платятъ 490 милиона лева — значи грамадната частъ да се плати отъ общинитъ. Ако искате всичкитъ деца да преминаатъ презъ първоначалнитъ училища, да изкарате по-добри бждаци граждани, да имаме по-образованъ народъ, трѣбва да създадемъ всички условия, за да бжде приложено напълно задължителното първоначално образование. Понеже сжществуватъ причини, поради които общинитъ не могатъ да издържатъ своитъ училища, първото нѣщо, което трѣбва да се направи, то е издръжката на училищата да премине отъ общинитъ къмъ държавата.

Прави ми впечатление следното нѣщо: докато въ цѣлъ свѣтъ въ последно време навсѣкжде държавата все повече и повече се намѣсва въ дѣлото на просвѣтата и дава все по-голѣми и по-голѣми средства, у насъ става обратното — държавата бѣга отъ туй свое задължение и го слага на слабитъ плещи на общинитъ. Още въ 1891 г. Живковъ съзна голѣмата слабост на нашитъ общини, тѣхната бедност, и направи една голѣма крачка: той нареди две трети отъ заплатитъ на учителитъ да се плащатъ отъ държавата, и държавата да поеме издръжката на учителитъ въ всички бедни общини. Дружбнитъ махнаха това добро нѣщо и

оставиха всичката тежестъ върху общинитъ. Сегашното правителство, което обновява страната и не харесва това, което вършеха дружбнитъ, и то прави сжщото, когато то трѣбваше да се върне назадъ.

Въ Англия досега училищата бѣха общински, но държавата се намѣсва полска-лека и постепенно участвува съ една пета, една трета, една втора и даже две трети въ разходитъ на общинитъ за издръжка на училищата; въ Дания държавата дава за учителски заплати повече, отколкото общинитъ; въ Швеция общинитъ даватъ само една десета отъ заплатитъ на учителитъ — останалото дава държавата. Нѣма страна, където държавата да не дава за заплатата на учителитъ повече, отколкото общинитъ; даже нѣкъде цѣлитъ заплати се даватъ отъ държавата. У насъ е обратното — държавата стоварва всичко на общинитъ. И азъ смѣтамъ, че е време, ако искаме нашето просвѣтно дѣло да бжде на висотата на своето положение, държавата да се заеме съ издръжката на училищата, като тя даде цѣлитъ заплати на учителитъ.

Но освенъ дѣто държавата у насъ стоварва цѣлата тежестъ по издръжката на учителитъ върху общинитъ, тя не се грижи и за самитъ училища. За да приберешъ всички деца въ училището, трѣбва да имашъ здания, годни помѣщения. Какво виждаме у насъ? Макаръ да сме се освободили преца 40 години . . .

Д-ръ Н. Сахаровъ (к): 46 години.

Г. Пенчевъ (с. д.): . . . макаръ че у насъ по закона основното образование е задължително, ние имаме следующето положение. Училищни здания за първоначални училища имаме 3.750, прогимназии — хиляда и нѣщо; значи, имаме около 5 хиляди училища, където се дава основно образование. Отъ тѣзи 5 хиляди училища само 2 хиляди сж годни, 2.500 негодни и 500 полугодни; значи 3 хиляди училища сж негодни. Идете ги вижте: здания срутени, безъ подъ, безъ прозорци; нѣкъде коващница, нѣкъде стара кръчма, нѣкъде селски хамбаръ е направенъ за училище. Който е билъ учителъ по селата, и който е ходилъ, той ги знае. Какво трѣбва да се направи сега? Този законъ трѣбва да бжде такъвъ, че да приложи задължителното образование. За да го приложимъ, непременно трѣбва да имаме училища; тѣзи училища трѣбва да ги построимъ. За колко време? За 5—6—7 години. Норвежкитъ нѣмаха достатъчно училища. Тѣ решиха презъ 1922 г. да построятъ всички необходими училищни здания за шестъ години. Колкото пари трѣбватъ, тѣ всѣка година редовно ги предвиждатъ въ своитъ бюджети, и до 1928 г. ще иматъ достатъчно училищни здания. Обаче у насъ нито въ бюджета, нито въ закона за народното просвѣщение азъ виждамъ една тенденция, една мѣрка, едно желание, да се прибератъ всички деца въ училищата и да се построятъ здания за тия училища. Сегашнитъ училищни здания сж негодни; тѣ сж разсадници на болести; тамъ гинатъ нашитъ деца. Трѣбва да се даде на децата просторъ, хубави стаи, въздухъ. Азъ чакахъ отъ г. Цанкова, когато познавамъ много добре, и отъ сегашното правителство, което иска да обновява страната да кажатъ: „Искаме децата, бждашето поколение да бжде здраво, умно; ще го туримъ при добри условия, ще му дадемъ добри училищни здания, ще ги построимъ“.

Но освенъ това, че има около 3 хиляди училищни здания негодни, ние имаме още голѣмъ брой деца, които сж вънъ отъ училището. Тия деца трѣбва за да се прибератъ, трѣбватъ здания. Ами я вижте каква е пощжцината, какви сж учебнитъ помагала! Какви знания искаме да има учениктъ, когато нѣма къде да седне, когато нѣма помагала, когато нѣма нищо? За да може да се приложи задължителното образование, трѣбва държавата да се намѣси. Искамъ да ви посоча единъ примѣръ.

Мене ми правѣше впечатление отъ по-рано Швеция. Бѣхъ още младъ учителъ, въ първитъ години, падна ми се да чета за севернитъ страни и спомнямъ си и сега, какво е тамъ училището. Хубаво здание, широко, свѣтла стаи, всички деца прибрани, хубавъ дворъ, сушина за време на дъждъ, плавалня, градина, библиотека и пр. И въ тая страна всички деца сж прибраны въ училището. За да приложатъ задължителното образование, тамъ сж направили много нѣщо. Всѣко дете трѣбва не само да получи основно образование, но трѣбва да добие известенъ кръгъ знания. Не ги ли добие за 7-тѣ години, като излѣзе вънъ отъ училището, пакъ не го оставятъ така; има допълнителни училища, които то трѣбва да прекара. Вие знаете тѣхнитъ допълнителни училища, тѣхнитъ библиотеки. Дете, което жи вѣе 4 км. далечъ отъ училището, държавата го взема на свои камиони и го закарва до кащи. Ако тя не може да

прави това, тя отваря детски къщи при училищата. Когато учениците пътува по трамвая или по железницата, плаща му държавата. На дете, което учи в основно училище или прогимназия, държавата му дава всички улеснения. И даже ако бащата не праща детето си на училище, държавата го взема от бащата и го дава в друго семейство, за да свърши училището. Така че няма дете, което да не свърши прогимназия. Тази страна, която е рай за децата, харчи много. Колко смъртата, че тя харчи? 122 милиона крони шведски. А колко е техният бюджет? 490 и нещо милиона крони. Значи колко харчи? Една четвърт от цялия си бюджет. Какво значи 122 милиона шведски крони? По 30—40 л. една крона — вижте каква голяма сума прави. А колко харчи нашата държава за просвѣтата? Като се махнат гимназиите и висшите училища, тя харчи само 20—30 милиона за основното образование, а общините заплащат грамадната част от разходите. А какво сж 30 милиона лева пари 6-миллиарден бюджет?

С. Костурковъ (д. ст): Ние харчимъ една десета, а шведитѣ — една четвъртъ отъ бюджета на държавата.

Г. Пенчевъ (с. д): Важното е какво дава само държавата. Шведската държава харчи 122 милиона крони за просвѣта.

П. Палиевъ (д. ст): Шведитѣ нѣматъ репарации — недейте забравя тая работа.

Г. Пенчевъ (с. д): Ние имаме репарации, но когато дойде въпросъ за задоволяване на други нужди — военни и други — тогава има пари, . . .

П. Палиевъ (д. ст): Нѣма пари, разберете.

Г. Пенчевъ (с. д): . . . а когато дойде за просвѣтата, тогава казват: нѣма пари. Вие намѣрихте за военния бюджетъ 1 милиардъ и нещо, вие намѣрихте нѣколко стотинъ милиона лева за полицията, а когато е за училищата, тогава не можете да намѣрите пари. Кой ще управлява за въ бъдеще тая страна, кого ще впрегнете въ производството, кой ще нарежда нашитѣ държавни работи? Нали това поколѣние, което иде следъ насъ?

П. Палиевъ (д. ст): Прави сте, но дайте средства.

Г. Пенчевъ (с. д): Детете трѣбва да бѣде годно за живота; младото поколѣние е нашето богатство. Въ една малка страна, като нашата, хората представляватъ богатство; въ една малка страна, като нашата, дете има дребно производство, хората трѣбва да иматъ по-големи знания. Когато отивамъ въ една фабрика, тамъ работя като машина, а въ малкото стопанство азъ трѣбва да бѣда умненъ и да имамъ по-големи знания и инициатива. Ако шведската държава харчи една четвъртъ отъ своя бюджетъ за просвѣта — оставямъ общинитѣ настрана, които харчатъ много повече — то колко трѣбва да харчимъ ние, които представляваме една страна, въ която нѣма просвѣта, нѣма култура, нѣто народътъ е невежъ, дете производството е дребно? Ние трѣбва да харчимъ много повече. Странно впечатление прави нашиятъ бюджетъ. Като оставямъ общинитѣ, които харчатъ отъ 500 милиона лева нагоре, ще видимъ, че държавата харчи за задължителното образование една четвърт десета отъ своя бюджетъ. А това е много малко. Вредъ даваме много, но тукъ не даваме нищо или почти нищо.

Освенъ условия да работи учителитѣ и детето да бѣде прибрано въ училището, искава се и друго. Но какво ще кажете вие, ако искате да прилагате закона, споредъ който ученето трѣбва да бѣде и трудово? Какво значи трудово обучение? Това значи, че детето, когато работи въ училището съ мене, ще го поставя въ работилница, кухня или градина, ще го поставя въ условия, че като работи да се добира самъ до знанията, самъ да открива истинитѣ, които му сж необходими за живота; тамъ ще култивирате неговата сръчност и всички добри залежи въ него. Но азъ ви питамъ: къде има наредено у насъ такова едно училище и въобще имаме ли условия за трудово обучение? Вземете предъ видъ и трето нещо: къде има жилище, здание при училището, дете да живѣе учителитѣ? Нѣма нигде. Отива учителитѣ въ село и търси квартира. Азъ питамъ: има ли въ други страни училища, дете учителитѣ не живѣе вътре въ училището? Нищо повече, на много мѣста даже всички учители живѣятъ въ училището. У насъ е наопаки: всичко е направено така, че да се пречи на образованието.

Този законопроектъ прави още и следното впечатление, а именно, че за учителя много малко се мисли. Когато говоря за учителъ, азъ разбирамъ такъвъ учителъ, който ще се вдаде въ работата си, учителъ добре подготвенъ. Азъ смѣтамъ, че образованието, което се дава на учителя, е малко. Другаде за основния учителъ искатъ да има висше образование. Недейте смѣта, че основниятъ учителъ трѣбва да знае малко. Той трѣбва да бѣде психологъ, педагогъ и да познава добре материята. Общо искане на всички организирани учители въ цялия свѣтъ е, щото основниятъ учителъ да добие висше образование. Тамъ, където това не може да стане, взематъ се редъ мѣрки, за да се засили образованието на учителя. У насъ какво дава законътъ за народното просвѣщение, за да направи учителя още по-развитъ, още по-просвѣтенъ, за да може да отговаря на своето предназначение? Право е, че отначало, когато се прилагаше законътъ за задължителното образование, малко бѣше образованието на учителя. Въ 1894 г. мене ми се падна да заобикалямъ много училища, и тогава намѣрихъ, че поветето отъ учителитѣ бѣха съ 3-класно и 4-класно образование, а само 3—4% бѣха съ срдѣно образование. Обаче сега, поветето отъ учителитѣ сж съ срдѣно образование. Но азъ питамъ: какво се прави, за да опрѣсняватъ учителитѣ своитѣ познания? Къде сж нашитѣ курсове, къде сж нашитѣ конференции, къде сж нашитѣ училища за основнитѣ учители?

Мене ми прави впечатление обстоятелството, че докато учителството у насъ съзнава, че занятията му сж малко и чувствува необходимостта да ги опрѣснява, да ги подобрява, да следи цялата наука и да прави опити въ обучението въ нашата страна, да подлага добитото отъ него да го преценяватъ неговитѣ другари, нашата държава не прави нищо да му помогне. Да се помогне на учителитѣ да се саморазвиятъ, това значи да се пратятъ нѣкои отъ тѣхъ въ странство, а за тия, които не могатъ да се пратятъ, трѣбва да се отворятъ у насъ курсове, конференции и пр. Да се дадатъ всички улеснения особено на частната инициатива, която ще се прояви у учителитѣ. Трѣбва учителитѣ да могатъ тѣ да посещаватъ своитѣ събори и конференции. Когато дойдоха днешнитѣ управници, ние, учителитѣ, се отнесохме къмъ тѣхъ, за да ни помогнатъ да се събираме на конференции. Но тѣ не ни дадоха това, което трѣбваше да ни дадатъ. Заплатата ми като учителъ е малка. Като отивамъ на конференция, азъ трѣбва да плащамъ билетъ за пътуване по железницитѣ, наемъ на хотелъ и въобще трѣбва да харча пари. На сегашното правителство заявихме: ние искаме да знаемъ повече, но дайте ни малко средства, защото не можемъ да отбѣляме отъ заплатитѣ си, понеже съ тѣхъ трѣбва да издържаме и себе си, и своитѣ семейства; когато ще отиваме на конференции да опрѣсняваме своитѣ знания и за това ще трѣбва да харчимъ извънредно, тогава дайте ни поне едно — да пътуваме безплатно по железницитѣ. Това, обаче, не ни се даде.

С. Василевъ (д. ст): Кога го поисквахте?

Г. Пенчевъ (с. д): Съ писмо до министъра на просвѣщенieto . . .

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Азъ самъ направихъ потѣпки предъ Министерството на железницитѣ, обаче то отговори, че това не може да стане.

Д. Нейковъ (с. д): Отъ десетина години насамъ е искано.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Искано е, но се е отказвало по причини, основателни, защото не сж само учителитѣ, които правятъ конференции, а има и други, на които като дадемъ, отиватъ съ десетки милиони. Азъ нѣмамъ нищо противъ Г. Казасовъ ще ви каже, че когато той бѣше министъръ, правихме потѣпки, но за съжаление, това не можа да се направи.

Г. Пенчевъ (с. д): Съвсемъ не е така работата. Ние еднажъ или два пѣти се събираме годишно по околин, по окрзи. Колко ще пътуваме? Най-много 20—30 км. съ железница. Много ли е? Дайте ни даже конски вагони, за да отидемъ до тамъ!

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Хайде де!

Г. Пенчевъ (с. д): Може и третокласни вагони. И какво искаме? Само едни билети. Азъ бихъ питалъ г. министъра

на просвѣтата, какъ друго-яче ще ме накара да зная повече като учителъ въ селата, когато нѣмамъ книги? Знаете ли, какво нѣщо е една конференция, като се събиратъ 100—200 души на едно мѣсто? На всѣка конференция се опрѣсчаватъ знанията на учителитѣ. И знаете ли, че следъ всѣка конференция работата въ училищата е по-добра, и че добиваме куражъ повече да работимъ? И азъ казвамъ: не ние, учителитѣ, да искаме това нѣщо, но правителството, което иска да обнови тази страна, най-напредъ трѣбва да обнови човѣка, който готви бѣдащето поколение съ законъ или заповѣдь, като създава условията, да го накара да отиде тамъ, а не учителитѣ да молятъ правителството да имъ помогне. Дайте на тѣзи хора, които отиватъ като ръководители на конференциитѣ, да пътуватъ безплатно! Знаете ли, че наши другари опзи дѣш ходиха при министра на желѣзницитѣ за това, но въпросътъ не се разреши? Всѣки денъ се правятъ спѣяки. Ако пратимъ единъ учителъ отъ едно мѣсто на друго като лекторъ, понеже е годенъ за това, ще трѣбва ние, учителитѣ, да му плащаме пѣтнитѣ пари. Не бива да плащаме ние. Отидете въ Министерството на желѣзницитѣ и ще видите какви пречки се правятъ. Завчера ни дадоха билети за лекторитѣ, но ни казаха, че втори пътъ нѣма да ни дадатъ.

Азъ казвамъ: министерството не трѣбва да се скъпи. Като намирате толкова пари за други цели, да преведете войскитѣ отъ едно мѣсто на друго, защо да не преведете 15—20 души учители да пътуватъ по желѣзницитѣ безъ пари? Отъ по-добри учители нѣмате ли нужда?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не че нѣмаме нужда, но не е възможно.

Г. Пенчевъ (с. д.): Нашата работа безцелна ли е? Това само разтакане ли е? Не може да се говори така. Вие имате нужда не по-малко отъ насъ и ще трѣбва да дадете туй, което искаме, ако искате да бѣдемъ добри учители — трѣбва да дадете и за курсове, и за конференции.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Ако бѣше г. Казасовъ, нѣмаше да даде и 75%. Може ли да се даде повече, може ли да бѣде безплатно пътуване? Нека той ви каже.

Г. Пенчевъ (с. д.): Нѣщо повече — вие можете и трѣбва да дадете, освенъ безплатно пътуване, но и дневни пари за тия, които посещаватъ конференциитѣ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Като ви командироваме — да.

Г. Пенчевъ (с. д.): Това трѣбва да бѣде командировка. Азъ отивамъ на конференция не за моя работа, а за дѣлжавна. Като седнете на тази маса (Сочя министерската маса), забравяте, че сте били даскали! (Смѣхъ)

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Какво да правимъ — така е.

Г. Пенчевъ (с. д.): Сега минавамъ на самитѣ учители. Нека не се смѣта, че учителитѣ у насъ не иска да знае: той иска и книги, иска и да види нѣщо, а всицко това не може да стане безъ пари, не може да стане безъ да му се подпомогне. Какво се плаща на тоя учителъ — азъ тамъ отивамъ. Въ мотивитѣ на самия законопроектъ има две положения: учителитѣ, се казва, трѣбва да бѣде платени, за да работи, и за здравенъ на мѣстото си, за да не го е страхъ, че може да го махнатъ отъ тамъ. Какво се плаща на нашия учителъ?

С. Василевъ (д. сг.): Много малко.

Г. Пенчевъ (с. д.): 880 л. основна заплата на този, който е свършилъ гимназия и държалъ изпитъ: турнете и горницата 50% и ще видите какво получава. Коя е тая професия, която получава толкова малко? Горе въ бюджетарната комисија днеска казаха, че единъ спирачъ получава 2.700 л., казаха за другъ единъ пакъ по туй ведомство, който получава 3.700 л.; единъ стражаръ получава надъ 2.000 л., единъ приставъ — 3.000 л. Вземете бюджета и вижте, кой получава колкото учителя. Нѣма професия, у насъ, която да върши такава важна работа и нѣма професия, която да получава тѣй малко; а вие знаете, каква

работа върши учителитѣ. При това всички го нахокватъ, всички го гоните.

С. Василевъ (д. сг.): Кой го гони? Други го гонѣха.

Г. Пенчевъ (с. д.): И сега пакъ има такава нѣщо.

С. Василевъ (д. сг.): Покажете да видимъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Кой е учителитѣ? Не бѣше ли той, който въ турско време правѣше възстания и учеше нашия народъ; не бѣше ли той въ първитѣ дни следъ освобождението, който защищаваше конституцията; не бѣше ли той, който въ 1894 г. се борѣше за редъ и законностъ; не бѣше ли той въ 1901 г. и 1907 г. начело на обществено движение у насъ, което носѣше прогресъ?

К. Николовъ (д. сг.): И презъ м. септемврий имаше такива учители!

Г. Пенчевъ (с. д.): Кѣде учителитѣ не вземаше страната на народа, когато се бори за нѣщо по-добро? Можете ли да го обвините въ това нѣщо? И вие искате на този учителъ да плащате една мизерна заплата. И не току тѣй учителството отива да прегръца най-крайнитѣ убеждения и да иска да си служи съ средства, които не одобрявате. Отъ просвѣтнитѣ народи Норвегия е тая страна, кѣдето учителитѣ съ повечето комунисти и емигриратъ сега, защото имъ даватъ много малка заплата. Въ Швеция и Дания учителитѣ стоятъ, но каква заплата получаватъ? Въ Швеция 3.000 шведски крони. Колко сѣ тѣ? 100.000 л. и нѣщо. Ами въ Дания? 6.000 тѣхни крони. Какво е това? 6.000 крони по 20—30 л. — сметнете кѣде отива. У насъ какво е? 800 л. Като му даватъ 800 л., г-да, азъ питамъ, стиратъ ли нему и на семейството му само за хлѣбъ? Искате отъ него да чете книги да бѣде просвѣтенъ. Като отива въ училище, той нали ще трѣбва да дава примѣръ въ всѣко отношение? Той трѣбва да бѣде бодъръ, той трѣбва да бѣде прилично облѣченъ, той трѣбва да бѣде вежливъ, да подпомага, когато трѣбва и пр. Учителитѣ се различава коренно отъ всички други чиновници, защото е длѣженъ да дава за всѣко обшо полезно начинание въ селото. Отъ него само искатъ, а малко му даватъ. Заплата, която се вписва въ закона, е много малка. Ако сте били учители, ще знаете, че учителитѣ и на дѣтето често трѣбва да даде нѣщо: мочивъ нѣма, тетрадка нѣма — той ще трѣбва да му даде. Но кой е учителитѣ? Градъ като бие лозята — кой ще отиде въ комисията да опенчва? Учителитѣ. Тютюнътъ се описва — кой ще отиде? Учителитѣ. Хиляди работи му възлагате вие, . . .

Д. Нейковъ (с. д.): Все безплатно.

Г. Пенчевъ (с. д.): . . . все безплатно. Вие му давате, но колко му давате? Вие му давате по 6 л. на часъ за допълнителнитѣ училища.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Грѣшка е — 40 лева е.

Г. Пенчевъ (с. д.): Вие казвате, че е грѣшка. Азъ казвамъ, че е 6 л., защото така е писано въ законопроекта. а г. министърътъ казва, че е 40 л. Нека се запомни, че г. министърътъ каза, че е 40 л. Навсѣкѣде тикатъ учителя на работа, и най-малкитѣ работи му възлагатъ, а не му заплащатъ или много малко му заплащатъ. И вижте кой остава въ учителството: или голѣмитѣ идеалисти, които ги наричатъ ахмаци, които обичатъ извънредно учителството, които обичатъ децата, които обичатъ нашия народъ и искатъ да го просвѣтятъ и поради голѣмия си идеализъмъ отиватъ и ставатъ учители, или некадърнитѣ учители. Азъ, като учителъ, всѣкога съмъ изпитвалъ мъжа, когато нѣкой добъръ учителъ напусне учителството. И за тая работа, която върши, учителитѣ получава 1.200 л., когато други при по-малкъ цензъ, при по-лека работа получаватъ много повече. Нѣма професия тѣй-малко плащана, а нѣма и професия, която да е така необходима за насъ, както учителската. Направете тая професия да върва въ себе си, дайте ѝ средства, за да може да се развие и работи и за да може да пренесе полза за нашата страна.

Друго нѣщо въ този законопроектъ, което ми прави впечатление, е това, че много малко се прави, за да може да се стабилизира положението на учителитѣ — много малко. Чл. 82 пакъ го оставяте. За какво се отнася чл. 82?

С. Костурковъ (д. сг): Той е приложение на постановление № 101.

Г. Пенчевъ (с. д): Да, той е въ нови дрехи постановление № 101. Чрезъ него се затвърдява административното уволнение на учителитѣ. Какво значи административно уволнение на учителитѣ? То значи да изхвърлятъ единъ учителъ навѣнъ всѣкога, когато поиска единъ министъръ. Нѣма професия у насъ така изложена, както учителската.

С. Василевъ (д. сг): Има ли така изхвърлени учители?

Г. Пенчевъ (с. д): Има.

С. Василевъ (д. сг): Така, по прищѣвка на министра ли?

Г. Пенчевъ (с. д): Да. — Нѣма министъръ у насъ, който да не се е подхлъзналъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Прощавайте!

Г. Пенчевъ (с. д): Вие, г. министре, ми казвате: „Прощавайте“, но азъ зная такива уволнени учители и ще Ви спомена имена. Ето напр. въ Орханлийско е уволненъ така Пско Ангеловъ, а има още редица други учители, които сж уволнени административно. Административното уволнение на учителитѣ не трѣбва да се допуша. Идете въ която щете страна да видите има ли такива уволнения на учители, каквито има у насъ. Нѣма. Масови уволнения на учители ставатъ само у насъ.

С. Василевъ (д. сг): Въ коя страна учителитѣ водятъ бунтовницитѣ?

Г. Пенчевъ (с. д): Навсѣкжде учителитѣ сж учители. — Вземете 1894 г.; тогава уволниха хиляди учители.

Д. Нейковъ (с. д): Ние искаме учителитѣ да бъдатъ уважавани или наказвани по дисциплинаренъ редъ, а не по административенъ редъ, както въведе туй навремето Омарчевски — нѣщо, което възбуди негодуванието на цѣла интелегентна България, включително на всички тѣзи хора тукъ, въ една или друга форма.

Г. Пенчевъ (с. д): Нека се знае какво се разбира подъ stabilitetъ на учителитѣ. Ние не сме противъ уволнението на учителитѣ. Нека се уволнява некадърниятъ учител, престъжникътъ, фалшификаторътъ, но уволнението трѣбва да става чрезъ дисциплинарната комисия. Не е малко дисциплинарната комисия, г. г. народни представители. Който е миналъ презъ нея, знае какво е тя. Азъ въ една година съмъ минавалъ седемъ пкти презъ нея, макаръ че бѣхъ свършено правъ. И като вземете да прочетете обвинителния актъ противъ васъ, не можете да не ругаете и да не проклинате, когато виждате, че сте правъ и че нѣмате никаква вина и пакъ сж намѣрили възможностъ да ви накажатъ. Въ състава на дисциплинарнитѣ комисии при окръжнитѣ училищни съвети влиза единъ съдия, председателътъ на окръжната постоянна комисия и единъ учителъ и тя може да налага мѣрjene, мѣстене, глоба, уволнение и пр. Ами туй губене на време и туй изтезание, което преживѣва учителътъ, като се явява предъ тази дисциплинарна комисия, малко ли е? Тѣй че, ако погнете учителя, вие имате възможностъ да гогоните. Но какво е административно уволнение? То значи: Величковъ въ една година да уволни 3.000 души учители; то значи Вазовъ само въ единъ месецъ да уволни 800 души учители, или за една година да уволни сж хиляди души учители; то значи Апостоловъ да уволни само сж едно подписване на калема стотини учители; то значи Омарчевски сж едно подписване на калема да уволни стотини учители; то значи и Цанковъ, като поиска въ бъдаще, па и сега, да уволни стотини учители. Малко ли е дисциплинарната комисия?

Ако искате учителътъ да се предаде на работата си, дайте му stabilitetъ. А stabilitetъ му се дава само тогава, когато му кажете: ще те уволнимъ само чрезъ дисциплинарна комисия. Не можете да се извинявате само

съ туй, че времената не сж нормални. Имате специаленъ законъ за заплата на държавата, чл. 15 отъ него, и, ако провинениятъ учителъ не подпадне подъ дисциплинарната комисия въ закона за народното просвѣщение, ще подпадне подъ този законъ. Но нѣдѣйте туря туй плашило, тоя тормозъ, да виси всѣкога на врата на учителя. Даже г. министърътъ каза: „Азъ ще върна неправилно уволненитѣ учители“. Ти неправилно уволняванъ ли си да знаешъ какво нѣщо е? Въ 1907 г. азъ и нѣкои мои другари бѣхме отстранени за три месеца; стояхме отбѣнъ три месеца, макаръ че бѣхме прави, въ нищо не бѣхме виновни. Знаете ли какво нѣщо е да стоишъ три месеца отбѣнъ? Врѣщатъ мене. Но знаете ли какво става съ моитѣ другари? Г. г. народни представители! Мжа съмъ изпитвалъ всѣкога, когато дойде време за уволнение на нѣкой учителъ, който има жена и деца, когато въ тѣзи тежки, усейлни времена, когато животътъ е много лошъ, трѣбва да го отстранишъ и да видишъ предъ себе си, какъ се чути характерътъ на единъ способенъ човѣкъ, какъ се прегъва неговиятъ грѣбнакъ и да видишъ какъ пада той. Това е най-голѣмото престѣпление, което може да се направи съ единъ учителъ. Какъвъ ще бъде този способенъ учителъ, който е съ пречупенъ характеръ и е падналъ на земята, какъ ще преподава на своитѣ ученици, какъ ще ги гледа, какви ще бъдатъ тѣзи негови ученици и какъвъ примѣръ ще имъ дава той? Вие, г. министре на просвѣтата, помнете ли три пена следъ 9 юний какво ни казаха на насъ? — „Чл. 82 сега не мога да го махна — ще го оставя настрана, нѣма да го прилагамъ — но като дойде Камарата, ще го махна“.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Не, азъ не съмъ казалъ това. Азъ ви казахъ, че ще възстановя въ длъжностъ всички произволно уволнени учители, и ги възстановихъ. Ако не бѣха дошли септемврийскитѣ събития, въ които да се проявятъ учители комунисти и други, нѣмаше да закача нито единъ учителъ. Щѣха да си стоятъ по мѣстата.

Н. Кемилевъ (д. сг): Една учителка съ 17-годишна служба, само защото не била дала нѣкаква декларация за влизане въ нѣкакъвъ съюзъ, е била уволнена отъ инспектора.

Г. Пенчевъ (с. д): Това не е възможно. Никой инспекторъ не може да уволнява.

Н. Кемилевъ (д. сг): Това е произволъ на единъ широкъ социалистъ.

Г. Пенчевъ (с. д): Това не е вѣрно, и азъ искамъ анкета.

Н. Кемилевъ (д. сг): Нека каже бѣленскиятъ народенъ представителъ отъ земеделската група, вѣрно ли е това или не?

И. Караивановъ (з): Г. председателю! Мога ли да кажа?

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. Пенчевъ решава, говорете.

И. Караивановъ (з): Г. г. народни представители! Главниятъ учителъ отива при околийския инспекторъ, нѣкой си Колевъ, и казва, че учителката Тепавска събирала младитѣ учители и правила комунистически бюра. Околийскиятъ инспекторъ, на основание казаното отъ главния учителъ, направилъ нужното отъ своя страна. Когато се направила справка, главниятъ учителъ се отказа отъ туй, което е казалъ и остана отговоренъ околийскиятъ инспекторъ. И затуй днесъ обвиняватъ околийския инспекторъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Произвежда се дознание и отъ него личи какво е казалъ околийскиятъ инспекторъ. Той е казалъ, учителката да се запише въ Съюза на учителитѣ; тя отказва и затова я уволняватъ.

Х. Христовъ (с. д): Вѣрвате ли това, че единъ околийски инспекторъ ще уволни една учителка, защото не се записала въ Учителския съюзъ?

Н. Кемилевъ (д. сг): Вие не знаете. Азъ ще Ви дамъ маса данни. Не по административенъ редъ се уволняватъ учителитѣ, а по представление отъ окръжнитѣ и околийски училищни инспектори.

И. Руневски (с. д.): Нѣма нужда отъ такива средства, за да се заставятъ учителитѣ да влизатъ въ Учителския съюзъ. Вие нѣмате понятие отъ тази работа.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г-да. Г. Пенчевъ има думата.

Г. Пенчевъ (с. д.): Съ възмущение отхвърлямъ казаното отъ г. Кемилевъ.

К. Пастуховъ (с. д.): Никой нѣма за целъ да преследва учителитѣ, че били комунисти. По-хубаво е да минатъ въ Учителския съюзъ.

Н. Кемилевъ (д. сг): Да бъдемъ откровени. Списъкътъ на учителитѣ-комунисти въ Русе се даде отъ широкъ социализмъ.

А. Цанковъ (с. д.): Васъ Ви избличи свидетелтъ, на когото се позовавахте, а имате дързостта пакъ да обвинявате.

Н. Кемилевъ (д. сг): Утре ще ви дамъ дознанието. Каравановъ сега ме молѣ да отида на телефона за ходатайство.

К. Пастуховъ (с. д.): Недейте така партизански гледа на този въпросъ. Ние нѣмаме интересъ да бъдатъ уволнени учителитѣ-комунисти, дружбани и други, но имаме интересъ да влизатъ въ Учителския съюзъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля ви се, г-да.

Г. Пенчевъ (с. д.): Г. Кемилевъ каза работи, които не трѣбваше да ги каже. Азъ мога да твърдя следующето — че между членовѣ на Учителския съюзъ, нѣма нито единъ, който съ нѣкакво давление да е искалъ отъ нѣкого да даде заявление за членство въ Съюза. Ние сме много внимателни тамъ. Азъ говоря това като членъ на управителния съветъ и дългогодишенъ деенъ въ Учителския съюзъ; и сега съмъ тамъ. Повтарямъ: азъ не знамъ случай никой отъ насъ да е отишълъ да иска зорланъ отъ нѣкого заявление.

Н. Кемилевъ (д. сг): Ето ви една телеграма: (Чете) „Анкетата — уволнението на учителката Тепавска стана. Преписката изпратена София. Разпоредете молимъ бързото ѣ възстановяване“.

А. Цанковъ (с. д.): Това е за бивши комунисти, станали сега сговористи, ваши партизани, и се иска сега тѣхното възстановяване на длъжностъ. Тази история се повтаря.

Г. Пенчевъ (с. д.): Понеже г. Кемилевъ каза това нѣщо, азъ ще кажа следующето: всѣки учителъ се приема за членъ въ нашия съюзъ, само като се разбере какъвъ човѣкъ е и съ решението на настоятелството, което се съобщава на дружеството. Други съображения нѣматъ мѣсто. Идете да видите редица заявления съ постъпили отъ учители въ Самоковъ, за да станатъ членове на Съюза, но не ги приемаме, затова защото не ги щемъ по много причини. Всѣки учителъ може да влѣзе въ нашия Съюзъ, но той трѣбва да бѣде човѣкъ, когото можемъ да защищаваме, трѣбва най-малко да бѣде годенъ като учителъ. Подиръ това ние гледаме неговото поведение като човѣкъ, за да можемъ да го защитимъ. Въ нашия Съюзъ не може да влѣзе човѣкъ, когото азъ или моятъ другари не можемъ да защитимъ, а колко повече пъкъ да караме хората зорланъ заявления да даватъ! Единъ учителъ трѣбва да разбира нашитѣ искания, трѣбва да разбира нашитѣ цели, трѣбва да бѣде годенъ като учителъ, за да влѣзе въ Съюза. А щомъ това е тѣй, той трѣбва да бѣде издигнатъ като човѣкъ. Ние не приемаме всѣкиго. Вие, г. Кемилевъ, навѣрно не знаете нашитѣ наредби — тамъ е опущението — или пъкъ навѣрно Ви е предадено.

Н. Кемилевъ (д. сг): Азъ не отказвамъ добритѣ идеи на Учителския съюзъ, но казвамъ, че има маса хора, които пречатъ на тия добри идеи на Учителския съюзъ.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Времето на г. Пенчевъ изтече. Понеже законопроектътъ е важенъ, азъ мисля, че съ ваше съгласие можемъ да дадемъ на г. Пенчевъ още време да се изкаже.

С. Василевъ (д. сг): Много сладко приказва човѣкътъ — човѣкътъ си разтворилъ душата, нека говори.

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Продължавайте, г. Пенчевъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Ако вие искате единъ учителъ да бѣде всецѣло предаденъ на работата си, който да мисли само заради нея, не го отклонявайте отъ неговата работа, нито му създавайте страхъ да чувствава, че всѣкога надъ него има нѣкакъвъ водениченъ камъкъ. Чл. 82 е много лошъ. Вие не знаете какъвъ бѣше § 24. Тукъ има хора, които го знаятъ. § 24 го създаде покойниятъ Величковъ — единъ много добъръ човѣкъ; следъ него дойде Вазовъ, също много добъръ човѣкъ, но и двамата учителството ги намрази.

Д-ръ Н. Сахаровъ (к): Чумата по Израиля!

Г. Пенчевъ (с. д.): Чумата по Израиля бѣше гонение по § 24. Вземете по-нататкъ Омарчевски. Той дохожда и създаде плебисцита. Вие знаете, че той създаде плебисцита като модусъ, за да може да се отрве отъ умразнитѣ нему учители, обаче този плебисцитъ не даде резултатъ. Въ дветѣ години нѣма уволнени повече отъ 10—15 учители. Той се видѣ въ чудо, какъ да уволни умразнитѣ нему учители и, за да може да ги уволни, създаде постановление № 101, което подире обърна въ чл. 82, за да може да ги гони. И почна да ги гони. Г. Цанковъ завари чл. 82 и го остави. Азъ бихъ казалъ за негова честъ и за ваща, г. г. народни представители, не го оставяйте, не се петнете. Привлѣчете учителитѣ къмъ васъ, дайте имъ възможностъ да се предадатъ на работа, за да не гледатъ съ лошо око на васъ. Махнете чл. 82. Нима нѣмате хиляди възможности, щото на тѣзи учители, които вършатъ престѣпление спрямо държавата, да имъ наложите наказание? Имате възможностъ. Махнете този членъ, защото утре по силата на него може да преследвате мене, други денъ — други, всѣки отъ насъ, учителитѣ. Но не всѣки отъ насъ е кабахаглия. Другаде работата така е наредена, че не само уволненията, но и назначенята да ставатъ не отъ министра, а отъ една комисия. У насъ каквито уволнения ставатъ, никъде другаде не ставатъ. Нѣма просвѣтена страна, където да има такива масови уволнения на учители, каквито у насъ. Презъ 1910 г. въ Франция стана една голѣма гюрултия за единъ учителъ, Леже, който билъ стажантъ. Не му дали мѣстото, където билъ стажантъ, а го премѣстватъ на друго мѣсто. Цѣлото учителство се развълнувало, протести се пращатъ до министра и най-сетне го възвръщатъ пакъ на същото мѣсто. А у насъ какъ е? Единъ учителъ, който е училъ децата 15—20 години, да го изхвърлишъ — нищо не било. Нѣма нищо по-лошо отъ това. Ако искате учителство въ тази страна, на което да се облегнемъ, ако искате да просвѣтимъ този народъ, дайте спокойствие на учителя. По какъвъ начинъ можемъ да туримъ народа въ правъ пътъ? Само чрезъ учителя, който е най-близко до народа, който е най-близко до селото, но оставете този учителъ да бѣде свободенъ и спокоенъ. Махнете чл. 82. Не бива да уволнявате учителя, защото билъ радикалъ, широкъ социализмъ или комунизмъ. Ако влиза въ нѣкоя нелегална организация, тогава махнете го, но заради убежденията му, не бива да го гоните. Щомъ работя като учителъ добре, щомъ съ нелегални средства не си служа и не ги проповѣдвамъ, не можете заради моятъ убеждения да ме уволнявате. Вие знаете Никола Стойновъ, който отъ дълги години е комунизмъ.

С. Костурковъ (д. сг): Анархистъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Нѣщо повече — анархистъ. Ще махнете ли този човѣкъ? Ами той е единъ отъ най-кадрнитѣ учители и ние въ Съюза всички го пазимъ и обичаме.

Трѣбва да махнете точка „и“ отъ чл. 86, където се казва, че учителтъ за демонстрация противъ властта и при стачка, се счита, че е напусналъ своята работа, се уволнява. Защо оставяте това? Какво значи демонстрация? Ами утре подавамъ протестъ, една телеграма до г. министра и той ще ме уволни така както Пешевъ направи съ мене за една телеграма.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Ако е написана на единъ неприличенъ, недостоенъ езикъ, ще Ви махна и азъ.

Г. Пенчевъ (с. д.) Има дисциплинарна комисия, тамъ ще преценяватъ и ще ме съдятъ. Министерството не може да преценява, защото е лично заинтересованъ. Тогава нѣма да остане нито единъ учителъ, който е написалъ резолюция или протестъ. Оставете ли чл. 86, вие всѣкога можете да намѣрите махана на единъ учителъ, за да го махнете. Ами за стачката? Недейте го остава. И вие бѣхте стачкаджии.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Стачката не е въпросъ на право, а е въпросъ на сила.

Г. Пенчевъ (с. д.): Правителството или министерството трѣбва да бждатъ толкова умни и тактични, да не докарватъ работата до стачка. Стачката никой не я желае. Ние приемаме стачката като средство за борба, но никой не я иска. Даже, когато желѣзничаритѣ поискаха да правятъ стачка, ние бѣхме противъ нея. Стачката е средство за борба. Ако съмъ по-силенъ, вие ще отстъпите и тогава този членъ ще бжде нула — безцеленъ е; а ако сте по-силни вие, ще ме смажете и безъ този членъ. Ако искате учителството да бжде спокойно, трѣбва да махнете тѣзи два члена — 82 и 86.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Ако вие бѣхте на наше мѣсто и ви направѣха стачка, какво щѣхте да правите? — Ще направите това, което и ние бихме направили.

Г. Пенчевъ (с. д.): Какъ ще направятъ? Нѣма такива учители. Вие можете да бждете щастливи, че въ нашата страна сдруженото учителство, въ грамадната си частъ, 12—13 хиляди души сж въ Съюза. Вие трѣбва да бждете щастливи, защото даже и въ дружбашко време, когато се покровителствувахе комунизма, учителитѣ, организирани при комуниститѣ, не бѣха повече отъ 2 хиляди души, а ние бѣхме 4—5 пкти повече. Тамъ е щастието, че учителството у насъ, въ грамадната си частъ, върви по мирни пѣтица — чрезъ просвѣта и легални средства.

Казвамъ, прави впечатление, че стабилизиратъ на учителството е фиктивенъ. Защо оставяте да има дисциплинарна комисия, като оставяте тѣзи два члена? Или дисциплинарна комисия или тѣзи два члена — едно отъ дветѣ. При тѣзи два члена дисциплинарната комисия е една фикция. Омарчевски остави дисциплинарната комисия, а увольняваше по чл. 82. Тѣй ще направите и вие. Ще ме изправите предъ дисциплинарна комисия, ще излѣзатъ правъ, ще се избавя, а после ще дойде този членъ и ще ме махнете. Не давайте това средство на министра, то е лошо средство, то е единъ ножъ, съ който ще рѣже. И ако искате учителството да гледа на васъ съ добро око, махнете тѣзи два члена. **Г. Палиевъ** отдеве казваше: пари нѣма. Тукъ трѣбватъ ли пари? Не трѣбватъ. Махнете тѣзи два члена — за това пари не се иска. Или вие искате да продължава умразата?

Д-ръ Н. Санаровъ (к): Тукъ пари нѣма, но политика има, а то е по-лошо.

Г. Палиевъ (д. сг): Въ революционни времена живѣемъ, какво да правимъ? Да изживѣемъ тѣзи времена и тогава ще махнемъ и тѣзи два члена.

Г. Пенчевъ (с. д.): Не мене ми се пада да защищавамъ по-голямъ хора като професоритѣ, но и тѣ сж закачени. Тукъ има едно членче: единъ професоръ, който не е записалъ петъ студенти или ако ги е записалъ, но не го посѣщаватъ, за този семестъръ нѣма да му се плаща. Туй е ново нѣщо.

Д-ръ Н. Кормановъ (д. сг): Щомъ не го посѣщаватъ, значи не е способенъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Ако туй остане, азъ мога да махна всѣки професоръ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Това е искано отъ самия Академически съветъ.

В. Ганевъ (д. сг): Трѣбва да има недоразумение. Академическиятъ съветъ не е искалъ такова нѣщо.

Г. Пенчевъ (с. д.): Азъ не знамъ кой го е искалъ. Азъ мога да махна всѣки професоръ, като не му плащамъ.

С. Василевъ (д. сг): Какъ?

Г. Пенчевъ (с. д.): Мога, като наглася. Ако нѣкой професоръ е кадѣренъ, чрезъ нагласа на студентитѣ, мога да го махна, а некадѣрниятъ професоръ ще употреби черпене и разни непростени средства и ще има петъ души студенти. Азъ гледамъ на професора друго-яче. Той не е само учителъ, но е човѣкъ на науката. Той може да нѣма студенти, може да има единъ или двама, но той отива нагоре, той разработва науката, неговитѣ съчинения ни трѣбватъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Това постановление е крачка напредъ. По стария законъ ако професоритѣ нѣма двама слушатели, трѣбва да бжде уволненъ, а сега като нѣма петъ слушатели, нѣма да получава само заплатата си, а професоръ си остава. Другия семестъръ, ако се запишатъ петъ слушатели, той си получава заплатата.

Г. Пенчевъ (с. д.): Професоритѣ не ги обичамъ толково, но пакъ казвамъ, че това не трѣбва да остане.

Д-ръ Н. Санаровъ (к): Да туримъ чл. 82 и за професоритѣ.

Д. Нейковъ (с. д.): На професоритѣ давате право на избираемостъ, а учителитѣ ги уволнявате.

Г. Пенчевъ (с. д.): Друго нѣщо въ този законопроектъ, което ми прави впечатление, то е, че пона го правите училищентъ настоятелъ и второ, че представителъ на Св. Синодъ туряте въ Висшия учебентъ съветъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Има и духовни училища.

Г. Пенчевъ (с. д.): Тукъ туряте представителъ на Св. Синодъ, туряте и представителъ на Вѣншното министерство, туряте и пона.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Представителъ на черквата.

Г. Пенчевъ (с. д.): Да, представителъ на черквата, но азъ Ви питамъ, г. министре, въ коя страна не гледатъ да турятъ поповетѣ малко по-настрана отъ училището? Тѣ иматъ много училища въ своитѣ рѣже, но полека-полека ги иждятъ все по-настрана. Каква нужда има въ нашата страна да туримъ попа въ училищното настоятелство?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Наведете ми мотиви противъ и азъ ще го махна.

Г. Пенчевъ (с. д.): Владиката или попѣтъ какво ще правятъ тамъ? Или вие ги туряте само за да дразнятъ? Дѣдо Цанковъ навремето ги тури, но последваха протести и той ги махна. Пѣвѣтъ, който е консерваторъ, турна владиката въ окръжния училищентъ съветъ; ние отидохме при него, направихме протести и той го махна. И вие сега, професоритѣ, които управляватъ страната, идете да турите вътре попа. Кое време е сега? Въ срѣднитѣ вѣкове ли сме? Не. Имаме ли нужда отъ попа, той да гледа училището? Напротивъ, той трѣбва да отиде да си гледа черквата; той е човѣкъ за душата, за религията, но не и за училището. Или вие искате да се нахвърляме пакъ противъ него и да станатъ онѣзи скарвания, които ставаха досега; или искате само да се дразнятъ учителитѣ. Никаква полза отъ попа нѣма да има, но вреда ще има. Азъ и вчера видѣхъ единъ попъ, който ми каза: ние ще бждемъ училищни настоятели, образованието трѣбва да бжде религиозно и пр. Религиозно образование или свѣтско?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Тѣзи въпроси сж разрешени.

Г. Пенчевъ (с. д.): Щомъ сж разрешени, не туряйте това попа вътре, недейте дразни хората, махнете го.

Д-ръ Н. Кормановъ (д. сг): Защо ще ги дразнимъ? Белѣжимъ ги е страхъ отъ попа?

Г. Пенчевъ (с. д.): Попътъ въ училището, владжката въ Висшия учебенъ съветъ — не бива да туряте такива нѣща. Друго нѣщо, което ми прави впечатление и което е хубаво.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: И жени допускаме да бждатъ избирани.

Г. Пенчевъ (с. д.): Жената, ако щете, е по-годна отъ мъжа за учителка; тя обича повече децата си, отколкото учителътъ.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Тя е и училищна настоятелка.

Г. Пенчевъ (с. д.): И като настоятелка тя ще се грижи повече, защото много работи повече разбира.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Това не отричамъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Тенденцията е жената да работи за възпитанието въ училището — това, което е майката за къщата. Азъ, който съмъ билъ учителъ, мога да кажа, че една учителка всѣкога е по-добра отъ мене като учителъ. Защото азъ нѣмамъ тѣзи чувства, които една жена може да изпитва къмъ детето. Една крачка напредъ е, че туряме жената въ училищното настоятелство, не трѣбва да я махваме. Но същото може ли да се каже и за попа?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: За училищни настоятели се турятъ попове само съ срдѣно образование най-малко. Въ всѣки случай попътъ е единъ човѣкъ, който има все таки едно образование и който може да струва често пъти повече, отколкото всичкитѣ членове на едно селско училищно настоятелство, които сж малограмотни хора.

С. п. Петровъ (д. сг.): (Къмъ Г. Пенчевъ) Защо се обявявате толкова противъ попа като училищенъ настоятелъ, безъ да се обявявате противъ невежитѣ училищни настоятели?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: (Къмъ Г. Пенчевъ). По силни сѣхте да бждете, ако кажете, че ще опартизанимъ Синода.

Г. Пенчевъ (с. д.): Ние познаваме попа; неговото мѣсто не е въ училището, а въ черквата.

С. п. Петровъ (д. сг.): Поповетѣ сж малко и може-би трѣбватъ, а Вие ги нападате.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Както женитѣ се избиратъ, така ще се избиратъ и поповетѣ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Законътъ за народното просвѣщение туря едно добро начало: позволява се на професоритѣ да бждатъ избираеми за народни представители. Противъ туй никой отъ насъ не може да бжде. Но азъ питамъ: само тѣ ли да бждатъ избираеми? Кой е най-просвѣтениятъ човѣкъ въ село?

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Сега си добре, че не говоритѣ отъ името на партията, а отъ името на Учителския сюзъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Азъ говоря и отъ името на партията. Тя не може да бжде противъ туй, което азъ говоря. Напитѣ — на учителитѣ — искания ги пригрѣща нашата партия и много други партии. Защо единъ учителъ да не може да бжде училищенъ настоятелъ, защо единъ учителъ да не може да бжде общински съветникъ, защо единъ учителъ да не може да бжде окръженъ съветникъ, защо единъ учителъ да не може да бжде народенъ представителъ? Защо не се разшири това начало, което се прокарва за професоритѣ? Ние, учителитѣ, работимъ въ тази страна; учителитѣ не сж прости хора, дайте ни това право на избираемостъ. Вие не можете да не ни го дадете. До 1887 год. учителитѣ имаха правото на избираемостъ и за училищни настоятели, и за народни представители. Отнеха имъ това право, но сега го искаме и е време да се даде не само за професоритѣ, но и за учителитѣ. Нѣма страна на западъ, дето учителитѣ да нѣма право на избираемостъ. Въ Англия, единъ мой приятелъ англичанинъ учителъ каза презъ

1912 г.: „Ние сега прокарахме 2 учители народни представители“.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Да, ама тамъ училищата сж частни, държавни училища нѣма. Държавата упражнява само контролъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Тамъ общинитѣ издържатъ училищата, но и държавата дава много повече за училищата отколкото у насъ. Да оставимъ Англия. Ами въ Дания учителитѣ не сж ли избираеми? Ами въ Норвегия, ами въ Австрия, ами въ Полша не сж ли избираеми, въ Швеция не сж ли избираеми?

С. Костурковъ (д. сг.): И въ Сърбия.

Г. Пенчевъ (с. д.): Ами въ Сърбия не сж ли избираеми? Къде не сж избираеми? Бившиятъ министъръ на народната просвѣта въ Швеция Лигенъ, сега селски учителъ, днесъ е народенъ представителъ; той е училищенъ настоятелъ въ своето село. Дайте право на учителитѣ да бждатъ училищни настоятели, защото тѣ се интересуватъ повече отъ училищната община. Освенъ учителя въ село, кой другъ може да опѣти селянитѣ? Ако учителътъ бжде общински съветникъ, ако той бжде окръженъ съветникъ, ако бжде тукъ, каква загуба, вие ще имате? Никаква. Въ всички страни му е дадено това право. Дайте му го и вие. Ние казваме така: не приравнявайте учителя, който възпитава поколѣнието, съ тѣзи, които нѣматъ право да бждатъ избираеми; не му отнемайте това право. Какво ще изгубите? Колко учители ще изберете? Отъ 20 хиляди души, 5—10 души. И когато учителътъ вземе една плащана длъжностъ тогава вие на негово мѣсто може да турите другъ човѣкъ, който да го замѣства, и когато той се върне, да му се даде мѣстото. Всички реформи, направени другаде относително просвѣтата, мѣрятъ да дадатъ все по-голѣми и по-голѣми права на учителя и да го направятъ пълненъ гражданинъ, а не гражданинъ безъ права. И вие, като давате право на професоритѣ да бждатъ избирани, дайте същото право и на учителитѣ. Азъ тукъ може би да бжда малко егоистъ, но ще попитамъ: кой отъ драмата е по-характеренъ, кой е по-голямъ борецъ за свободата въ нашата страна? Учителътъ ли или професорътъ? Азъ казвамъ: макаръ че учителътъ по своето по-низко положение и по своето по-малко образование да стои по-долу отъ професора, но по отношение на всички граждански доблести той не отстъпва въ никакво отношение на професора. Ние го виждаме навсѣкъде и всѣкога въ нашитѣ обществени борби да стои въ редоветѣ на борцитѣ противъ реакцията, за запазване народнитѣ правдини. И когато даваме право на избираемостъ на професора, ще трѣбва да дадемъ такава и на учителитѣ. Ние планираме, че ще бжде една крачка напредъ, ако се даде пълна избираемостъ на учителя въ всѣко отношение.

Азъ нѣма да говоря повече, ще имамъ случай да се изкажа подире и по отдѣлнитѣ членове на законопроекта.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: Само по кратко.

Г. Пенчевъ (с. д.): Тамъ по-кратко — Но едно нѣщо ще кажа. Искате ли вие да имате добро училище, дайте най-напредъ добри условия за ученицитѣ, дайте знания, дайте помагала и пособия за училищата. Искате ли да имате добро училище, дайте добре подготвени учители, добре плащани и стабилизирани на мѣстата си, дайте учители съ права на граждани. Махнете чл. 82 и чл. 86. Съ това вие ще направите голѣма услуга не на учителството, но на нашата страна; съ това ще се издигнете, ще се приравните къмъ министритѣ, които сж давали тѣзи правдини и къмъ замаритѣ, които сж ги одобрявали. Една демократическа Камара ни даде права, които и Пешевъ не смѣеше да махне. Той гонѣше учителитѣ, но не посегна да измѣни закона. Първото нѣщо, което трѣбва да дадете на учителя, то е стабилитетътъ — не го гонете, дайте му по-голямъ парче хлѣбъ, по-голямъ просторъ, повече въздухъ и само тогава ще имате добри училища, само по такъвъ начинъ ще имате добри учители, само по такъвъ начинъ можемъ да върваме, че правимъ обнова въ нашата страна и че ще можемъ да се надѣваме, че отъ нашитѣ училища ще излѣзе нѣщо. (Ражкоплѣскания отъ социалдемократитѣ).

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Има думата народниятъ представителъ г. Сребренъ п. Петровъ.

С. п. Петровъ (д. сг.): (Отъ трибуната) Г. г. народни представители! Петричкиятъ народенъ представителъ г. Маджаровъ, членъ въ комисията по Министерството на народ-

ното просвъщение, б'ше единъ видъ опред'ленъ отъ другарит' си да говори по законопроекта за изм'нение на закона за народното просвъщение.

Министъръ-председателъ А. Ц. Цанковъ: По окръжи ли ще приказваме?

С. п. Петровъ (д. сг): Понеже г. Маджаровъ отъ Петричкия окръгъ, опред'ленъ да говори по законопроекта за изм'нение на закона за народното просвъщение — отговарямъ на г. министъръ председателя, че той щ'ше да говори не за окръжа, а общо за просвъщението — откъсствува, азъ като дългогодишенъ учител, макаръ и не специално ш широко подготвенъ, вземамъ поводъ отъ изказанит' мисли отъ г. Пенчевъ и се осм'лявамъ да кажа и азъ н'колко думи по законопроекта за изм'нение на закона за народното просвъщение. Нека заявя предварително, че съ гол'мо внимание и съ уважение изслупахъ г. Пенчева, защото знаехъ, че той не само е дългогодишенъ учител, но е единъ ревностенъ учител, единъ отъ организираниит' учители, стоящъ въ първит' редове на учителскит' организации, защото знаехъ, че той не е чуждъ на системит', които се м'няватъ въ просвъщението, въ обучението, не е чуждъ за училищната политика, не е чуждъ за теженията на учителството и пр. Но нека ми е позволено въ н'кои точки да не се съглася съ г. Пенчева, само затуй, защото той не ги изговори като г. Пенчевъ, преданъ учителъ, а ги изговори като Пенчевъ членъ на една партия.

Училищата, г. г. народни представители, не сж на никоя партия и на никое правителство. Т' сж общи, народни; т' сж за ц'лия народъ. Щомъ т' преследватъ известна целъ, и щомъ ние искаме да ги улеснимъ въ достигането на преследваната целъ, тр'бва да нам'римъ еднакво т'лжувание, еднакво разяснение на тази целъ. Щомъ я т'лжуваме различно, щомъ я третираме различно и различни ползи и изгоди искаме да извлечаме отъ училищата, т' ставатъ училища за една партия, училища за друга партия, училища за трета партия и т. н. Азъ очаквахъ, щото г. Пенчевъ, избранъ отъ известна частъ отъ народа, да говори като искренъ и преданъ учителъ по въпросит' отъ учебно-възпитателенъ характеръ; да говори като избраникъ на народенъ, а той ни говори „отъ страна на моит' другари, отъ страна на моит' другари“, като че ли училището само за „другарит'“ се налага.

М. Донсузовъ (с. д): Другари учители.

С. п. Петровъ (д. сг): Другари отъ партията, отъ групата.

Г. Пенчевъ (с. д): Другари учители. Г. министъръ Русевъ се сърди, когато се казва „другари“ и затуй азъ казахъ „моит' другари учители“.

С. п. Петровъ (д. сг): Пардонъ тогава. — Г. г. народни представители! Азъ се съгласявамъ съ г. Пенчева, че стабилитетъ на учителит' тр'бва да се лази като свещено в'руку отъ министерството и министрит', защото безъ стабилитетъ н'ма усп'хъ. Който подема, тр'бва да свърши, негодниятъ тр'бва да си отиде. Азъ ще се съглася, че учителството не е добре възнаградено, напротивъ много зле. Въ сравнение даже съ низшия персоналъ въ другит' ведомства, съ разсилнит', които сж служили много време, учителит' сж по-малко възнаградени, особено в'тшващит' за пръвъ пътъ въ длъжностъ.

Азъ ще се съглася съ г. Пенчевъ, че ние н'маме училищни сгради, че ние н'маме училищни пособия, че ние н'маме учебни средства, такива каквито иматъ другит' страни, където програмит' за т'зи училища сж по-ограничени, по опред'лени и където средствата за издръжката на т'зи училища сж по-гол'ми. Но азъ н'ма да се съглася никога съ тенденцията на г. Пенчева, да словаря всичката издръжка на учителството върху държавата, да стоваря поддръжката и подобренето на училищнит' сгради върху държавата, доставянето и поддръжането на пособията пакъ върху държавата, па даже и издръжката на учителит' за т'жното самоуправственоване, макаръ и въ интересъ на службата, да падне върху държавата. Това говорене и това твърдение отъ единъ дългогодишенъ учителъ, мене ми се струва, че може да послужи само за една агитация между народа, . . .

Д. Нейковъ (с. д): Това е искане на ц'люкшното българско учителство.

С. п. Петровъ (д. сг): . . . който ще каже: „Ето чов'къ за насъ. Нищо да не даваме — нито за учители, нито за училища, нито за пособия, а децата ни да се учатъ, да се възпитаватъ. Ето хора за насъ, т' да дойдатъ на властъ“.

Д-ръ Н. Сахаровъ (к): Нали плащатъ данъци? За кого ги даватъ?

Д. Нейковъ (с. д): (Къмъ С. п. Петровъ) Ти арт'къ съ-сина Пенчева!

С. п. Петровъ (д. сг): Отъ вашит' патардии не се плаща.

Д. Нейковъ (с. д): Изглежда, че сте се изплашили!

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля г. Нейковъ, уважавайте ораторит'!

Д. Нейковъ (с. д): Уважавамъ ги.

С. п. Петровъ (д. сг): Патардаджики има много у насъ.

Д. Нейковъ (с. д): Не тр'бва да приказвате по въпроси, които не познавате.

С. п. Петровъ (д. сг): Вие разглеждате въпросит' презъ една призма партизанска, а азъ презъ призма искрена, българска.

Г. г. народни представители! Държавата н'ма частни извори, тя тр'бва да взима средствата отъ народа и да ги даде, но защо да не кажемъ на този народъ, че нам'сто да дава посредствено частъ отъ т'зи средства за възпитанието и обучението на децата, да ги дава пр'мо? Защо да не му кажемъ искрено това, нам'сто да го лъжемъ: „Държавата всичко да дава, а ти нищо да не давашъ“? Пакъ отъ народа ще изл'зе, както ми възразявате вие, но като изл'зе отъ него, кажете му, че излиза и че отива право на целта. Народътъ чрезъ своит' настоятелства и чрезъ държавнит' служители, директори, инспектори и т. н. ще бъде осв'тленъ за какви нужди, какви средства тр'бва да даде. Кажете му истината. Въо съ тази тенденция, изказана отъ г. Пенчева, не мога да се съглася.

Той, както и азъ, н'маме време подробно да разискваме за задължителността на образованието. Задължителността на образованието е свързана съ много условия. Щомъ правимъ образованието задължително, ние тр'бва непрем'нно да имаме училища по селата; щомъ правимъ прогимназиалното образование задължително, тр'бва непрем'нно да имаме най-малко въ вс'ка община по една прогимназия. Добре, но ние тукъ се ст'лжновяваме съ г. Пенчева. Защо да се намаляватъ гимназиит' и прогимназиит', защо да се намалява образованието? Ние ще се ст'лжновимъ по въпроса, кой да построи прогимназиит': държавата ли да ги построи или, по държавна наредба и държавенъ надзоръ, народътъ да ги построи? Азъ съмъ на мнение, че народътъ тр'бва да ги построи.

Но не може да се сравнява обучението и възпитанието на кр'жката младежъ, задължителността на образованието на малкит' невинни деца на народа съ обучението въ войската, въ която се викатъ младежи по изборъ съ другъ цензъ и при други условия, на които условия частъ отъ младежта на българския народъ тр'бва да отговаря, за да бъдатъ взети за войници. Възпитанието и образованието на малкит' деца е задължително за ц'ълъ народъ, а за войници се викатъ само известни младежи, известна частъ отъ народа, която е годна да носи тежестит' на войнишкия дългъ. После, длъжността, която изпълнява войникътъ — въ мирно или въ военно време — тя не се налага въ вс'ко село, тя не е необходима за вс'ко село, а тя е повече преходяща. Ако би било възможно, нито единъ войникъ да не се вика! Войнишката длъжностъ е длъжностъ случайна, е длъжностъ временна, е длъжностъ незадължителна, не е необходима, тя е пакостна длъжностъ, но необходима като пакостна. Но най-ск'пото, най-свещеното, малкит' деца да ги вземешъ отъ дома и да ги дадеши на всеотранно възпитание и образование въ училището, да ти сравнявашъ т'зи малки деца, т'зи ученици съ войника, да сравнявашъ училището съ казармата, това за мене е необяснимо.

Г-да! Има крайща въ България, които ще пострадатъ извъсредно много отъ този проектъ. Но не само за т'зи крайща говоря азъ, но и за другит', където н'ма да пострадатъ толкова много и досега не сж страдали отъ липсата на учебни заведения и отъ липсата на учение, тамъ

където се намаляват средствата за образованието, тамъ където се намаляват гимназиите и прогимназиите, азъ алелйрамъ, азъ моля Народното събрание да не се съгласи съ тѣзи намалявания. Защо? Защото, каквито и да бъдатъ успѣхитъ и резултатитѣ отъ досегашнитѣ системи на образование, подемътъ въ задължителното, първоначалното образование и следъ туй въ прогимназиялното образование е една голѣма придобивка за днешно време. Тамъ където има задължително основно образование, па и прогимназиялно, непременно наблизно трѣбва да се издигне гимназия. Защото нашиятъ народъ, макаръ колективно да е въ състояние да може да съгради училища, да може да набави пособия, но отдѣлно всѣки родителъ не е въ състояние да праща своя даровитъ синъ или своята даровита дъщеря по далечни гимназии за да довършатъ незадължителното образование необходимо за живота средно образование и отъ тамъ да завършатъ и висше образование. Въ всѣка околнѣна трѣбва да има по една гимназия, въ всѣка община трѣбва да има по една прогимназия, въ всѣки окръгъ трѣбва да има по нѣколко гимназии, реалка, педагогическо, техническо училище и т. п.

Съ законопроекта за измѣненieto на закона за народното просвѣщение се заличава гимназията въ Горна-Джумая, се заличава педагогическото училище въ Неврокопъ. Трѣбва да знаете, г. г. народни представители, че ако има население закѣсно по отношение на образованието въ България, което не е имало задължително образование, за да учи и възпитава своитѣ деца до известна възраст, то му е било строго запрещаващо да учи много децата, защото всѣки ученъ човѣкъ е билъ опасенъ за Турция, за това население въ крайната отъ бившата Турция — Горна-Джумая, Неврокопъ и др. Въ този край нѣма широко образование; то не е било задължително, а и незадължителното се е преследвало. И сега да отидемъ да оставимъ въ цѣлия окръгъ само 2—3 прогимназии, да заличимъ педагогическото училище въ Неврокопъ и реалната гимназия въ Горна-Джумая, това ще рече да осакатимъ този край, а това не е справедливо. Това заличаване трѣбва да се премахне и, дсколкото се научавамъ, министерството мисли да поправи тази грѣшка. Комисията, която ще разглежда законопроекта, и делегатитѣ отъ министерството трѣбва да иматъ предъ видъ, че трѣбва да се махне тази несправедливостъ, като не се премахва педагогическото училище въ Неврокопъ и реалната гимназия въ Горна-Джумая.

Мотивътъ да нѣма педагогическа гимназия въ Неврокопъ е, че не стиватъ подготвени сили и не може да се намѣри персоналъ. Ако единъ персоналъ отъ 5—6 учители въ една педагогическа гимназия е мѣчно да се намѣри, тогава колко по-мѣчно ще може да намѣрите 300 до 500 души педагогисти, свършили педагогика, за учители за цѣлия окръгъ. Нека имаме едно педагогическо училище тамъ, за да създаваме учители, защото и безъ туй отъ вънъ не стиватъ хората да учителствуватъ тамъ. Нека да има една гимназия въ Горна-Джумая, защото населението отъ този край почти цѣлото, предъ видъ на лошитѣ условия, при които е поставено, не е въ състояние да праща децата си далечъ отъ своя окръгъ.

Бившъ учител съмъ. Нека не ми се хване за грѣхъ и престѣпление — г. Пенчевъ направи своята изповѣдь — и азъ да направя една изповѣдь, както той я направи. Азъ съмъ повече отъ него гоненъ, азъ съмъ повече отъ него уволняванъ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Колко пѣти си уволняванъ?

С. п. Петровъ (д. сг.): Десетъ пѣти.

Г. Пенчевъ (с. д.): Азъ съмъ уволняванъ 14 пѣти.

С. п. Петровъ (с. сг.): Тогава малко повече отъ мене си уволняванъ. Извинявай.

С. Василевъ (д. сг.): Тогава трѣбва да сте били добри стоки!

С. п. Петровъ (д. сг.): Азъ трѣбваше да учителствувамъ 30 години, а съмъ учителствувамъ само 15 — половината периодъ отъ времето, презъ което трѣбваше да учителствувамъ, съмъ уволняванъ. И десетъ години по едни или други причини, ненужно е да ги знае Народното събрание, азъ не съмъ учителствувалъ. Но моята изповѣдь не е толкова приятна за нѣкой хора, които тенденциозно разглеждатъ законопроекта. Моята изповѣдь е, че учителитѣ въ свободна България — да не ми вмѣнявате това за самохвалство или за похвала на учители отъ Добруджа, Македония или другде — учители отъ свободна България са предъ всѣчко партизани и после учители.

Г. Пенчевъ (с. д.): Не е вѣрно! По-рано сж учители. следъ това партизани. (Оживление между стенографитѣ) Не може така да се говори.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: (Звъни) Моля, г. Пенчевъ.

С. п. Петровъ (д. сг.): Две години учителствувахъ въ Самоковската гимназия — дайте ми възможностъ и азъ да си направя своята изповѣдь — и имахъ честта да бъда избранъ за конгреситѣ, които станаха въ София, презъ двестѣ години. Бадете увѣрени, г. г. народни представители — чека ме извинява г. Пенчевъ — въ конгреситѣ за това, какъвъ трѣбва да бѣде учителитѣ, каква душа, какъвъ характеръ, какво поведение, какъвъ методъ, какъвъ примѣръ да дава, не се разискваше.

Г. Пенчевъ (с. д.): Не е вѣрно това.

М. Донсузовъ (с. д.): Това не е вѣрно.

Д. Казасовъ (с. д.): Съвсемъ не е така.

С. п. Петровъ (д. сг.): Моля, моля!

Г. Пенчевъ (с. д.): Това не е вѣрно. Вие не знаете нашитѣ конференции.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г-да недейте прекъсва!

Д. Казасовъ (с. д.): Г. Сребренъ Петровъ! Вѣроятно не знаете абсолютно нищо отъ онова, което се върши въ педагогическиятъ конференции въ София. 1/10 отъ тѣхната работа е ангажирана изключително отъ въпроситѣ, свързани съ прѣжката задача на учителя въ училището.

Председателстващъ д-ръ Б. Вазовъ: Моля, г. Казасовъ.

С. п. Петровъ (д. сг.): Моля, г-да, вие ще чуете моята изповѣдь. Въ конференциитѣ съмъ присъствувалъ само като гостъ; присъствувалъ съмъ на два конгреса.

М. Донсузовъ (с. д.): А, то е друго!

С. п. Петровъ (д. сг.): Вънъ отъ това азъ следя и учителскитѣ „Съзнание“ и „Учителски вестникъ“; ние имахме вестникъ „Учителски гласъ“, издаванъ въ Солунъ. Азъ ще обвиня себе си и моитѣ другари въ Солунъ. Отъ като се повдигна въпросъ за stabilitетъ на учителитѣ, за организиране на учителитѣ, за да представляватъ сила, отъ като се заговори, че учителитѣ страдатъ, не се възнаградяватъ добре, цѣлото внимание на учителството тамъ отъ нѣколко години, а тукъ отъ дьветъ години, се насочи къмъ това — какъ да се организиратъ учителитѣ и чрезъ организирана сила да неложатъ stabilitетъ и подобрението на заплатитѣ.

Д. Нейковъ (с. д.), **М. Донсузовъ** (с. д.), **Г. Пенчевъ** (с. д.), и **д-ръ Н. Сахаровъ** (к.): Това е вѣрно!

С. п. Петровъ (д. сг.): Но когато ние, учителитѣ, сме били толкова много заети съ въпроса за извоюване на stabilitетъ и за подобрене на заплатитѣ, защо паралелно съ туй не сме проявили дейностъ такава, за да заслужимъ stabilitетъ и добро възнаграждение?

Д-ръ Н. Сахаровъ (к.): И това го има въ конференциитѣ.

С. п. Петровъ (д. сг.): Това го има само въ известни списания.

Д. Нейковъ (с. д.): Абсолютно нищо не знаете отъ движението на учителитѣ.

Г. Пенчевъ (с. д.): Вие не знаете курсовитѣ, не знаете съборитѣ, не знаете конференциитѣ. Тамъ това работихме ние.

С. п. Петровъ (д. сг.): Ще ме извините за това, че не знамъ конференциитѣ, но истинитѣ, които ви наповѣдвамъ, трѣбва да ги глътнете хубаво и да ги имате предъ видъ.

М. Донсузовъ (д. сг.): Това не сж истини.

С. п. Петровъ (д. сг): Голѣми истинни сж.

А. Господиновъ (с. д): Проспали сте!

С. п. Петровъ (д. сг): Ако Ви се е проспало можете да посетите. Вие сте много развити и събуденъ, но въ едно направление — партизанството.

Г-да! Въ учителскитѣ съвети, въ конференцитѣ, въ съборитѣ, въ конгреситѣ, които се свикватъ, и, както по-пѣкога забелъзвате, въ вѣспаницитѣ, първата работа е да се подушватъ, кой отъ коя партия е и какво ще поддържа. Това учителство ли е? (Смѣхъ и ржкоплѣскания отъ сговориститѣ)

Г. Пенчевъ (с. д): (Къмъ сговориститѣ) Ами вие какво правите, бе? Вие сжщото правите.

С. п. Петровъ (д. сг): Моля ви се, г-да, не сж всичкитѣ учители като г. Пенчева. Има учители профани, има учители неморални, има учители крайни партизани; понеже нѣматъ други качества, чрезъ партизанството искатъ да задържатъ учителството. Не сж всички като г. Пенчева.

Г. Пенчевъ (с. д): И тѣ стоятъ.

С. п. Петровъ (д. сг): Какво правятъ? Ако учителитѣ широки социалисти искажатъ известнo мнѣние, направятъ известно предложение или откритъ известни дебати по единъ въпросъ, непременно другитѣ трѣбва да застапатъ на противно мнѣние, на противна база — явяватъ се се на среща учители тѣсни социалисти или учители радикали, макаръ че последнитѣ по-малко се занимаватъ съ това. Ако сега говоримъ по принципъ, общо, ако бихме учредявали сега училищата, трѣбва да дадемъ възможностъ на всички компетентни, знаещи въпроситѣ, да се изкажатъ.

Вие г. Пенчевъ, казахте, че въ продължение на 46—47 години държавата не е направила нищо за училищата, за пособията, за стабилитета на учителитѣ, за заплатитѣ. Но кажете, що направи обществото въ лицето на силнитѣ иначе и грѣмогласни партии? Какви идеи дадоха партиитѣ какви инициативни подеха тѣ и какви предложения направиха, за да се подобратъ училищата, обучението, възпитанието и пр. и пр.? Ако държавата не направи нищо въ продължение на 46—47 години, какво направи самитѣ народъ, като вижда, че държавата немаря и че учителитѣ и хората, да речемъ, като мене, партизанствуватъ? Кой отъ учителитѣ отиде да направи събрание, да каже на гражданитѣ: „Половината отъ васъ правите по една голѣма сграда, 10—20% отъ васъ правятъ по една сжкпа кръчка, а всички заедно не можете да си съградите едно училище“? Никой отъ учителитѣ не отива да ги склонява къмъ това, а всички викатъ: „Държавата, държавата“. Държавата, ако не направи, лоша е, ако направи, ахмакъ е. А народа го учимъ на партизанство. Учете народа да сжкпи образованието и възпитанието на свитѣ деца; научете този народъ да жертвува, научете го да се труди, а не да криликсува другитѣ, учителитѣ сами трѣбва да кажатъ на народа, въ какво тѣ не сж изпълнили дълга си, и народътъ да ги държи отговорни. Нека партиитѣ сами да си кажатъ грѣховецѣ предъ този народъ, защото тучъ въ България има една такава неизлѣчима болестъ, че формирана една партия — въ нея не дай Боже да кажешъ, че имало нѣщо нечисто, нѣщо гнило, или пъкъ да кажешъ, че въ противната страна има нѣщо чисто. Тази болестъ вие я насаждате въ училището, въ черквата, въ домоветѣ, и между народа, та народътъ не може да се възмогне да се занимава съ училищата, съ паметнишитѣ на просвѣтата и възпитанието, съ учебнитѣ предмети и съ въпроса за плащането на учителитѣ. Азъ сега получахъ писмо отъ Неврокопъ, въ което ми казватъ: „Всички пособия ще си платимъ, въ една две години сграда ще направимъ, само оставете педагогическото училище“. Отъ Джумая сжщото: „Оставете ни реалната гимназия“. Да, никому да не се вижда свидно, че македонецътъ е останалъ назадъ въ много отношения, но по отношение образованието и възпитанието на своитѣ деца не е останалъ назадъ. Той тича следъ васъ, само че вие искате да го водите по разни пътища, а не по правия път. Нѣма да търчи той по тѣзи кривн пътища. Моего мнѣние е, че промѣнитѣ, които ставатъ въ закона за народното просвѣщение, трѣбва да засенчатъ задължително като ги подобрятъ, трѣбва да засенчатъ сговориститѣ, като ги затвърдятъ. Обвезе-ние трѣбва да не

се поддаваме на агитацията, че държавата трѣбва да прави сгради, че държавата трѣбва да цоеме издрѣжката на всички учители и учителки, че тя трѣбва да обвезежда всички училища.

С. Василевъ (д. сг): За правата на учителитѣ кажете.

С. п. Петровъ (д. сг): Защото държавата нѣма да вземе отъ никжде, освенъ отъ самия народъ. Учете народа, като въ малкитѣ къщища създадете малки просвѣтни огнища, въ по-голѣмитѣ къщища по-голѣми просвѣтни огнища, а въ София — най-голѣми просвѣтни огнища. Но това трѣбва народътъ да го направи. Обаче не остава време да му проповѣдваме това. Защото има много материалъ отъ политически характеръ, отъ партиенъ характеръ, отъ властолюбски характеръ, който да му се проповѣдва, който да му се подхвърля, та не ни остава време и мораленъ куражъ, за да му говоримъ за просвѣщение за възпитание и за всестранно развитие. Тази е моята изповѣдъ, това е моето впечатление, колкото и да иска да ми се сърди г. Господиновъ и да ми казва, че съмъ слѣпъ. Азъ ако съмъ слѣпъ въ едно, той е заслѣпенъ въ всичко; той е опуленъ само въ едно — въ партизанството, а азъ искамъ да гледамъ навсѣкжде.

Това казвамъ азъ вмѣсто опредѣления народенъ представителъ отъ Петричкия окръгъ г. Маджаровъ, който не е тучъ, а бихъ молилъ да се обърне внимание на моята искрена изповѣдъ, колкото и да не е съвършена, както иска да каже г. Господиновъ.

Още една дума искамъ да кажа.

С. Василевъ (д. сг): За правата на учителитѣ.

С. п. Петровъ (д. сг): Моятъ приятелъ г. Георги Пенчевъ, когото много уважавамъ, съ езика на партизанитѣ толкова възмутително се произнесе за шопа, че ако се съгласимъ съ него, трѣбва да издушимъ всичкитѣ шопове. Г-да! Злото не е въ учителя, въ шопа, въ владиката, въ професора; злото е въ порочния учителъ, въ порочния попъ, въ порочния професоръ, а не въ званieto.

Отъ сговориститѣ: Bravo! (Ржкоплѣскания)

Председателствуващъ д-ръ Б. Вазовъ: Г. г. народни представители! Следующитѣ оратори сж: Мишайковъ, Йордановъ и Руменовъ — тѣ сж записани засега. Разискванията по този законопроектъ ще продължатъ въ утрешното следобѣдно заседание.

Бюрото предлага следующия дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Трето четене законопроекта за измѣнение и допълнение на закона за търговско-индустриалнитѣ камари;

Първо четене законопроектитѣ:

2. За измѣнение, допълнение и отмѣнение на чл. чл. 1, 8, 10, 11, 12, 16 и пр. отъ закона за народното просвѣщение;

3. За допълнение на закона за гражданското сждопроизводство;

4. За разрешаване на Министерството на земледѣлието и държавнитѣ имоти извършването на работи по мѣроприятията за корекция на рѣкитѣ и отводняване заблатени земи;

5. За измѣнение закона за разглеждане и разрешаване отъ единъ арбитраженъ сждъ на възникналитѣ между държавата и главнитѣ предприятия за построяването желѣзнопътнитѣ линии Търново—Тръвна—Борушица и др. спорове досежно тѣкуването и изпълнението на взаимнитѣ задължения и пр.;

6. За търговското и промишлено образование;

7. За измѣнение и допълнение на закона за данъка върху общия доходъ;

8. За признаване военното на Негово Величество училище за висше специално учебно заведение;

Второ четене законопроектитѣ:

9. За допълнителни извънбюджетни (свръхсметни) кредити къмъ редовния бюджетъ на държавата за 1923/1924 финансово година на обща сума 118,020,000 л.;

10. За обмѣняване всички касови бонове и банкноти, печатани въ Петроградъ Берлинъ и др. пушани въ обръщение въ разни времена отъ Българската народна банка;

11. За дружествата съ ограничена отговорностъ;

12. За измѣнение и допълнение закона за амнистията отъ 10 януарий 1924 г.;

13. Одобрение предложението за одобрение постановленията на Министерския съветъ, съ които се разрешава на игумена на св. Рилска обителъ да сключи договоръ съ дружеството „Българска горска индустрия“ за даване на концесия експлоатацията на Риломонастирскитѣ гори;

Подпредседателъ: **Д-РЪ Б. ВАЗОВЪ.**

14. Одобрение предложението за даване лична пенсия и еднократенъ даръ на писателитѣ Стоянъ Михайловски и др.

Който отъ васъ е съгласенъ съ този дневенъ редъ, моля, да вдигне рѣка. Болшинство. Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 19 ч. 55 м.)

Секретарь: **Т. КОЖУХАРОВЪ.**

Началникъ на Стенографското отдѣление: **Д. АНТОНОВЪ.**

С Ъ Д Ъ Р Ж А Н И Е:

	Отр.		Отр.
Отпуски , разрешени на народнитѣ представители: Кънчо Кънчевъ, Миланъ Минковъ, Иванъ Грозевъ, Владимиръ Молловъ, Господинъ Терзиевъ, Атанасъ Камшевъ, Иванъ Ангеловъ, Йорданъ Славовъ, Рангелъ Гургутски, Петко Разсукановъ, Андрея Каргунковъ, Димитъръ Михайковъ, Никола Тарашмановъ, Велико Мочуровъ, Панайотъ Калчевъ, Тодоръ Маждраковъ и Проданъ Поповъ	1255	министъръ, относително непозволяване събранието, свикано отъ Партията на труда въ театъръ „Ренесансъ“ на 16 мартъ н. г. (Развиване и отговоръ)	1256
Питания: 1. Отъ народния представител Хараламби Стояновъ къмъ министра на правосъдието, относително освобождението отъ затвора на народния представител Христо Кабакчиевъ и завършване следственото дѣло противъ него и пр. (Съобщение)	1255	6. Отъ народния представител Кръстю Пастуховъ къмъ министъръ-председателя и министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, относително уволнението на председателя на Софийската общинска комисия Иванъ Плошакъ (Развиване и отговоръ отъ министра на вътрешнитѣ работи)	1257
2. Отъ народния представител Петко Петковъ къмъ министра на вътрешнитѣ работи и народното здраве, относително свободата на събранията (Съобщение)	1255	Законопроекти: 1. За измѣнение закона за данъка върху общия доходъ (Съобщение)	1255
3. Отъ народнитѣ представители д-ръ Никола Сакаровъ, д-ръ Никола Максимовъ, Тодоръ Страшимировъ и Димитъръ Кандулковъ къмъ сѣщия министъръ, относително неразрешаване свикването на временното управително тѣло на Партията на труда (Съобщение)	1255	2. За признаване Военното на Негово Величество училище за висше специално учебно заведение (Съобщение)	1255
4. Отъ народния представител Георги Косовски къмъ сѣщия министъръ, относително случката съ Мико Младеновъ, бившъ Кулски околийски началникъ (Съобщение)	1255	3. За признаване права на индустриална концесия за добиване и рафиниране на минерални масла и тѣхнитѣ деривати отъ нафтописти на Алфредъ Халидей Джаксонъ, инженеръ, английски подданикъ, отъ гр. Лондонъ (Трето четене)	1261
5. Отъ народнитѣ представители Тодоръ Страшимировъ и Хараламби Стояновъ къмъ сѣщия		4. За измѣнение и допълнение на закона за търговско-индустриалнитѣ камари (Второ четене)	1261
		5. За дружествата съ ограничена отговорност (Първо четене)	1264
		6. За измѣнение и допълнение закона за амнистията отъ 10 януарий 1924 г. (Първо четене)	1264
		7. За измѣнение, допълнение и отмѣнение на чл. чл. 1, 8, 10, 11, 12, 16 и пр. отъ закона за народното просвѣщение (Първо четене — разискване)	1264
		Дневенъ редъ за следующето заседание	1275